

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 1.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 1.2 ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 1.3 ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย
2. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี)
  - 2.1 ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย
  - 2.2 หลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
  - 2.3 จุดหมายจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
  - 2.4 คุณลักษณะตามวัย
  - 2.5 โครงสร้างของหลักสูตรจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
  - 2.6 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย
  - 2.7 การจัดประสบการณ์
  - 2.8 การเขียนแผนการจัดประสบการณ์
  - 2.9 การประเมินพัฒนาการเด็ก
  - 2.10 การจัดสภาพแวดล้อม
3. หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 3.1 การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม
  - 3.2 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก
  - 3.3 การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
  - 3.4 การบูรณาการการเรียนรู้
  - 3.5 การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

- 3.6 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก
4. บทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
  - 4.1 บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย
  - 4.2 บทบาทครูผู้สอนระดับปฐมวัย
  - 4.3 บทบาทประชากรคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - 4.4 บทบาทพ่อแม่ หรือผู้ปกครองเด็กปฐมวัย
  - 4.5 บทบาทของชุมชน
5. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ได้เริ่มต้นมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 จนถึงปัจจุบัน ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้มีบุคคลที่มีความคิดริเริ่มหลายท่านที่ให้ความสำคัญของการศึกษาของเด็กวัยนี้ โดยได้วางรากฐานของการจัดการศึกษาในระดับนี้ โดยคำนึงถึงเด็กเป็นปัจจัยสำคัญ (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 114-115) ดังนี้

1.1 คอเมนีอุส (Comenius 1592-1670) นักคิดนักปฏิบัติด้านการศึกษาชาวเยอรมัน มีแนวคิดที่ บ้านเป็น โรงเรียนแห่งแรกของเด็ก ดังนั้น โรงเรียนสำหรับเด็ก ๆ ควรมีสภาพเหมือนบ้านที่ดี ช่วยให้เด็กมีความสุขและมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เด็กต้องได้รับการฝึกฝนด้านจิตใจไปพร้อม ๆ กับด้านสติปัญญา

1.2 จอน ล็อก (Jhon Locke 1632-1704) นักปรัชญาคนสำคัญชาวอังกฤษ เขาย้ำให้ครูหรือผู้ใหญ่ให้ความสำคัญแก่เด็ก ๆ เขาเชื่อว่าเด็กเหมือนผ้าขาว เด็กมีความแตกต่างกันในช่วงวัยต้น ๆ ของชีวิต เป็นช่วงวัยที่สำคัญมาก ประสบการณ์ต่าง ๆ และการเล่นมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กอย่างยิ่ง

1.3 รูสโซ (Rousseau 1712-1778) นักปราชญ์ด้านการเมืองและการศึกษาชาวฝรั่งเศส ได้เสนอแนวคิดที่สำคัญคือ การจัดประสบการณ์ให้เด็กเล็ก ๆ เรียนรู้จากประสบการณ์

จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.4 เปสตาลอซซี (Pestalozzi 1740-1827) นักการศึกษาชาวสวิส เชื่อว่าความรัก เป็นพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกายและสติปัญญา เขาเชื่อว่าเด็ก แต่ละคนแตกต่างกันหรือที่เรียกว่ามีความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นด้านความสนใจ ด้านความต้องการหรือระดับความสามารถของการเรียนรู้เป็นต้น เปสตาลอซซีมีแนวความคิด ในเรื่องการเตรียมความพร้อม และเห็นว่าเด็กไม่ควรถูกบังคับให้เรียนรู้ด้วยการท่องจำแต่ต้อง ให้ความเวลาและประสบการณ์แก่เด็กในการทำความเข้าใจ

1.5 เฟร็อบเอล (Froebel 1782-1852) นักศึกษาชาวเยอรมันผู้ได้รับยกย่องว่าเป็นบิดา แห่งการอนุบาลศึกษา มีความเชื่อว่าครูควรส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก ให้เจริญ ด้วยการกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรี โดยใช้การเล่นและการกระทำกิจกรรม เป็นเครื่องมือ เพราะการเล่นเป็นการทำงานและการเรียนรู้ของเด็ก

1.6 มอสเตสซอรี (Montessori 1870-1952) แพทย์ชาวอิตาลี ได้กำหนดปรัชญา การพัฒนาเด็กไว้ว่า เด็กทุกคนปรารถนาการเรียนรู้อย่างอิสระจากการเล่น การกระทำ และการ พัฒนาไปตามขั้นตอน สติปัญญาจะพัฒนาขึ้นจากการ ได้สัมผัสและการฝึกการรับรู้อันเป็น ทักษะเบื้องต้นของการอ่าน เขียน และการสะกดคำ ด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็น แนวทางในการปฏิบัติกิจกรรม ครูเป็นเพียงผู้แนะนำ ช่วยเหลือ และดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย

1.7 ดิวอี้ (Dewey 1859-1962) นักปรัชญาและนักการศึกษาชาวอเมริกัน เขาเชื่อว่า เด็กเล็ก ๆ ต้องเรียนรู้จากการกระทำ จากการทดลองและการค้นพบด้วยตนเอง (Learning by doing) กิจอย่างสร้างสรรค์และมีทักษะในการตัดสินใจ ดิวอี้เรียกร้องให้มีการเตรียมสภาพ แวดล้อมให้เด็กเพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้และมีประสบการณ์ด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้จัดเตรียม ประสบการณ์

1.8 ฮิลล์ (Hill 1868-1946) นักการศึกษาชาวอเมริกัน เสนอแนวคิดการจัด ประสบการณ์สำหรับเด็กอนุบาลไว้ว่า เด็กควรได้รับการพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ก่อนกล้ามเนื้อ เล็ก ต้องให้เวลาเด็กให้มากในการส่งเสริมจินตนาการและการสร้างสรรค์ กระบวนการที่เด็ก ทำงานสำคัญยิ่งกว่าผลงานของเด็ก ฮิลล์เป็นผู้ริเริ่มคิดบดบังกลวงขนาดใหญ่ให้เด็กเข้าไปข้าง ใน เป็นผู้นำกระดิ่งเหล็กสาหลั่มและเครื่องเคาะจังหวะมาใช้

1.9 วอลดอร์ฟ (Waldorf 1878-1807) เสนอแนวคิดว่า เด็กปฐมวัยเริ่มเรียนรู้จากการ เลียนแบบ ครูผู้ควรเป็นแบบอย่างที่ดีกับเด็ก จุดมุ่งหมายของวอลดอร์ฟ คือช่วยให้มนุษย์บรรลุ

ศักยภาพสูงสุดที่ตนมี พัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเน้นที่เรื่องจิตวิญญาณ ความรู้สึก การสร้างเจตคติในตัวเด็ก และการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ทำจากธรรมชาติ

1.10 เคน และเคน (Caine and Caine, 1989 : 124) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่อยู่บนพื้นฐานของโครงสร้างและหน้าที่การทำงานของสมอง หากสมองยังปฏิบัติตามกระบวนการทำงานปกติการเรียนรู้ก็ยังคงเกิดขึ้นต่อไป

จากปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ส่วนแต่เป็นปรัชญาที่ได้รับการยอมรับ ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เหมาะสม เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

2. ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

มีนักการศึกษาและนักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายและความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ ดังนี้

เยาเวา เดชะคุปต์ (2542 : 14) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากระดับอื่น เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง จึงมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป แต่ละโปรแกรมจะมีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเด็กรูปแบบต่าง ๆ กัน

สิริมา ภิญ โญอนันตพงษ์ (2545 : 23) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีอายุครอบคลุมตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์มารดา จนกระทั่งถึงอายุ 8 ปี เป็นวัยที่มีความเฉพาะ มีความสำคัญยิ่งยวด และมีความเชื่อว่าควรจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 5) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

กุลา ตันติผลาชีวะ (2551 : 10) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย (Early Childhood Education) เป็นการบริการดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กแรกเกิดถึงแปดขวบ โดยจัดเป็นระบบบูรณาการระหว่างการดูแลและการให้การศึกษาแก่เด็กเข้าด้วยกัน เรียกว่า Educare โดยการศึกษาศึกษาปฐมวัยจะครอบคลุมถึงการดูแลเด็กทารก การดูแลเด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาล สำหรับประเทศไทยการศึกษาศึกษาปฐมวัยจัดให้แก่อายุแรกเกิดถึง 6 ขวบ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาให้เด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กทุก ๆ ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล เพื่อจะได้รับการศึกษาในระดับต่อไป การศึกษาศึกษาปฐมวัยในระบบโรงเรียน ส่วนใหญ่จะรับเด็กอายุตั้งแต่ 3-6 ปี ซึ่งเป็นวัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก

3. ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการปูพื้นฐานที่สำคัญของชีวิต โดยเรียกได้ว่าโครงสร้างที่สำคัญของคนเราจะแข็งแรงได้ต้องได้รับการพัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งมีหน่วยงานกล่าวถึงความสำคัญไว้หลายทัศนะ ดังนี้

กรมวิชาการ (2546 : 1) กล่าวว่า สภาพวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง ได้สร้างความกดดันให้เกิดความจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของไทย ให้สามารถผลิตผู้ที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม อีกทั้งรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ จากผลงานวิจัยทางการแพทย์ พบว่า เด็กปฐมวัยของไทยจำนวนมากถึง 1 ใน 6 มีพัฒนาการล่าช้า ไม่สมวัย โดยมีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นตามอายุ แสดงว่าเด็กเหล่านี้ขาดโอกาสเรียนรู้และขาดการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม รวมทั้งจำนวนเด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาพิเศษมีเพิ่มขึ้น ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงปัญหา มีการเฝ้าระวังและดำเนินการให้ความช่วยเหลือเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี ทุกกลุ่มตั้งแต่แรกเกิด ตลอดจนมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและศักยภาพของเด็ก

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 : 7-9) ได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550 – 2559 โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยว่า การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิ โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง เป็นการพัฒนามนุษย์ที่ยั่งยืนและป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว โดยเน้นให้ครอบครัวเป็นแกนหลักในการพัฒนาเด็กและให้ชุมชน สังคม

เป็นฐานที่ส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาเลี้ยงดูเด็กทุกชั้นตอน บังคับแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่เหมาะสมสามารถปรับเปลี่ยนลักษณะการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสมองมนุษย์ได้ ถือเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาสมอง จากการศึกษาเรื่องสมองพบว่า โอกาสแห่งการเรียนรู้และอัตราการเรียนรู้สูงสุดอยู่ในช่วงวัยเด็ก การเติบโตและพัฒนาการของสมองเป็นรากฐานของการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่ทารกอยู่ในครรภ์ ช่วง 3 – 6 เดือนแรกในครรภ์มีการสร้างเซลล์สมองสูงสุด และมีการเติบโตสูงสุดในช่วง 0 – 6 ปี เป็นการเติบโตทางปริมาณทำให้สมองมีขนาด 90 -95 เปอร์เซ็นต์ และเจริญเติบโตจนถึงอายุ 20 – 25 ปีและควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ถูกรู้อิด การควบคุมอารมณ์ การพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงถือว่าการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 8) กล่าวว่า การเติบโตและพัฒนาการของสมองเป็นรากฐานของการพัฒนาการเรียนรู้และเริ่มต้นตั้งแต่ทารกอยู่ในครรภ์ การสร้างเซลล์สมองของทารกมีสูงสุด ในช่วงทารกอายุ 3 – 6 เดือนในครรภ์ และมีมากกว่าในช่วงวัยเด็กเสียอีก แต่ในช่วงสุดท้ายของการตั้งครรภ์ เซลล์สมองที่ไม่จำเป็นก็จะถูกลดจำนวนไป และอาจกล่าวได้ว่าคนเราเกิดมาพร้อมกับจำนวนเซลล์สมองเท่าที่จะเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตต่อไปโดยไม่มีการสร้างใหม่ การเติบโตของสมองในช่วง 0 -12 ปี เป็นการเติบโตทางปริมาณอย่างยิ่งยวดทำให้สมองมีขนาด 90 -95 เปอร์เซ็นต์ของผู้ใหญ่

จากความสำคัญดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญและจำเป็นที่สุดของชีวิต เนื่องจากสมองของเด็กอยู่ในช่วงของการเจริญเติบโตสูงสุด ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ พัฒนาการและความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็กและการเจริญเติบโต โดยอาศัยหลักการและแนวทางอันดีงามของวัฒนธรรมไทย ในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาจึงจะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นพลังความสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (พุทธศักราช 2546 สำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี) มีสาระสำคัญดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2547 ค : 5-27)

1. ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผนวกกับแนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย 4 ประการ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม ทำให้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนดปรัชญาการศึกษา ทำให้สถานศึกษาทราบแนวคิด หลักการพัฒนาเด็กปฐมวัย อายุ 3 - 5 ปี ทั้งนี้ผู้รับผิดชอบจะต้องดำเนินการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาปฐมวัยของตน และนำไปสู่การปฏิบัติ ให้เด็กปฐมวัยมีมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดในจุดหมายของหลักสูตร ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 จึงได้กำหนดปรัชญาการศึกษาปฐมวัยไว้ดังนี้

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพภายใต้บริบทของสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิต ให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

สรุป พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ผนวกแนวคิดการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไว้ 4 แนวคิด ทำให้สถานศึกษาทราบแนวคิดและหลักในการพัฒนาเด็กปฐมวัย คือ เด็กตั้งแต่แรกเกิดจะต้องทำการพัฒนาหลักสูตรปฐมวัยไปสู่การปฏิบัติ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาให้เด็กแรกถึง 6 ปี เด็กต้องได้รับการ อบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมการเรียนรู้ตามศักยภาพของเด็ก เพื่อเตรียมความพร้อมให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

2. หลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

เป็นหลักสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหลักการของหลักสูตรให้เข้าใจในการจัดประสบการณ์ให้เด็กอายุ 3 - 5 ปี จึงต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษา โดยคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทั้งปกติ และเด็กมีความสามารถพิเศษ เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งการสื่อสารและการเรียนรู้ หรือเด็กที่มีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่ผู้ดูแล หรือคือโอกาส เพื่อให้เด็กพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล โดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย บูรณาการผ่านการเล่น และกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรง ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เหมาะสมกับวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคคลกรที่มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุด ตามศักยภาพ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข เป็นคนดีและคนเก่งของสังคม และสอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา สภาพเศรษฐกิจ สังคม โดยความร่วมมือจากบุคคล ครอบครัว และชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานบันทางศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น หลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มีดังนี้ (สำนักวิชาการมาตรฐานการศึกษา, 2547 ค : 30-32)

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ครอบคลุม เด็กปฐมวัยทุกประเภท
2. ยึดการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษานี้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย
3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
4. จัดประสบการณ์เรียนรู้ ให้สามารถ ดำรงชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา ในการพัฒนาเด็ก สรุปรูป เป็นการจัดการประสภการณ์ให้เด็กตั้งแต่อายุ 3-5 ปี ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดกิจกรรมต้องมีหลากหลายบูรณาการผ่านการเล่นเป็นกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าเหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล จะต้องจัดหาผู้เลี้ยงหรือครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษานี้เพื่อให้เด็กแต่ละคนมีโอกาสในการพัฒนาตนเอง ตามศักยภาพ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีความสุข เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี และเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไป

3. จุดหมายของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ - จิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐาน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (สำนักวิชาการมาตรฐานการศึกษา, 2547 ค : 33-36)

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัย
  2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
  3. มีสุขภาพดี และมีความสุข
  4. มีคุณธรรม และมีจริยธรรม
  5. ชื่นชม และแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
  6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
  7. รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย
  8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตน เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
- ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
  10. มีความสามารถในการคิด และแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
  11. มีจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์
  12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

สรุป จุดหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี มุ่งพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกายให้เด็กมีร่างกายแข็งแรงเจริญเติบโต มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส แสดงออกทางศิลปะได้ สามารถเล่นและทำงานร่วมกันกับเพื่อนได้อย่างมีความสุข มีความคิดและแก้ปัญหาได้เหมาะสม มีทักษะในการแสวงหาความรู้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

4. คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัย เป็นความสามารถตามวัย หรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุตามวัยนั้น ๆ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจ คุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ขณะเดียวกันต้องสังเกตแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูล ไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มความสามารถ ศักยภาพ พัฒนาการในแต่ละช่วงอายุ เร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ ที่กำหนดไว้และ พัฒนาการจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าสังเกตพบว่าเด็กไม่มีความก้าวหน้า อย่างชัดเจน ต้องพาเด็กไปพบหมอ เพื่อช่วยเหลือและแก้ไข ได้ทันท่วงที คุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3-5 ปี มีดังนี้ (สำนักวิชาการมาตรฐานการศึกษา. 2547 ค : 37-39)

ตารางที่ 1 คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 3 - 5 ปี

เด็กอายุ 3 ปี	เด็กอายุ 4 ปี	เด็กอายุ 5 ปี
<p>พัฒนาการด้านร่างกาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลูกบอลด้วยมือและลำตัว - เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ - เขียนรูปร่างและหยุดโดยไม่ล้ม - รับวงกลมตามแบบได้ <p>ใช้กรรไกรมือเดียวได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - วาดและระบายสีอิสระได้ - แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก - ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม - กลัวการพลัดจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดน้อยลง 	<p>พัฒนาการด้านร่างกาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ - รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง - เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้ - เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ - ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ - ระบายการเฉยไม่ชอบอยู่เฉย - แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ - เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น - ชอบท้าทายผู้ใหญ่ - ต้องการให้มีคนฟังคนสนใจ <p>พัฒนาการด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - แต่งตัวได้ด้วยตนเอง - ไปห้องส้วมได้เอง - เล่นร่วมกับผู้อื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน - หลัง - แบ่งของให้คนอื่น - เก็บชอบเล่นเข้าที่ได้ 	<p>พัฒนาการด้านร่างกาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้ - รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง - เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว - เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้ - ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด - ใช้ก้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ดัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯ - ยึดตัว คล่องแคล่ว <p>พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม - ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น - ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

เด็กอายุ 3 ปี	เด็กอายุ 4 ปี	เด็กอายุ 5 ปี
<p>พัฒนาการด้านสติปัญญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - สืบหาสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้ - บอกชื่อของตนเองได้ - ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา - สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้ - สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ - ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่าย ๆ และแสดงท่าทางเลียนแบบได้ - รู้จักใช้คำถาม “อะไร” 	<p>พัฒนาการด้านสติปัญญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าได้ - บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ - พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำแนะนำ - สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง - สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น - รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” 	<p>พัฒนาการด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง - เล่นหรือทำงาน โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้ - พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ - รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่ - รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย <p>พัฒนาการด้านสติปัญญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนกและจัดหมวดหมู่สิ่งของได้ - บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้ - พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง - สนทนาโต้ตอบ/เล่าเป็นเรื่องราวได้ - สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น

สรุป คุณลักษณะตามวัย คือ พัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุตามวัยนั้น ๆ ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจพัฒนาการตามธรรมชาติ ของเด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อจะนำไปจัด ประสบการณ์ให้กับเด็กแต่ละวัย ได้อย่างเหมาะสม แต่จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคล เพื่อนำข้อมูล ไปพัฒนาเด็ก ถ้าเห็นเด็กมีพัฒนาการผิดปกติ จะต้องพาไปพบแพทย์เพื่อ หาทางแนวทางแก้ไข

5. โครงสร้างของหลักสูตร

ในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย

ตารางที่ 2 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546		
ช่วงอายุ	อายุต่ำกว่า 3 ปี	
	อายุ 3 - 5 ปี	
สาระการเรียนรู้	ประสบการณ์สำคัญ - ด้านร่างกาย - ด้านอารมณ์และจิตใจ - ด้านสังคม - ด้านสติปัญญา	สาระที่ควรเรียนรู้ - เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก - เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่ แวดล้อมเด็ก - ธรรมชาติรอบตัวเด็ก - สิ่งต่างรอบตัวเด็ก
ระยะเวลาเรียน	ขึ้นอยู่กับอายุที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและรับการศึกษา	

1. การจัดชั้นหรือกลุ่มเด็ก ให้ยึดอายุเป็นหลัก อาจเรียกชื่ออื่นต่างกันไป ตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล เช่น กลุ่มเด็กที่มีอายุ 4 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาลปีที่ 1 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 5 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาลปีที่ 2 หรือเด็กเล็ก
2. ระยะเวลาเรียน ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ ให้กับเด็ก 1 - 2 ปี การศึกษา โดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้าสถานศึกษา หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย
3. สาระการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ใช้เป็นสื่อกลาง ในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ซึ่งจำเป็นต่อพัฒนาการเด็ก ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้ สาระการ

เรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ สำหรับเด็ก อายุ 3-5 ปี เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัวเด็ก และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กที่มีโอกาสใกล้ชิด หรือ ปฏิสัมพันธ์ ในชีวิตประจำวัน และเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ จะ ไม่นั่นเนื้อหา การท่องจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะ หรือกระบวนการ จำเป็นต้องบูรณาการทักษะที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับเด็ก เช่นทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็น ขณะเดียวกันควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึที่ดี ต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคุณธรรม จริยธรรม ที่เหมาะสมกับวัย เป็นต้น

ครูผู้สอน อาจนำสาระการเรียนรู้ ในลักษณะหน่วยการสอน แบบบูรณาการ หรือ เลือกใช้วิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญา และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

สาระการเรียนรู้กำหนดออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ประสพการณ์สำคัญ

ประสพการณ์สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้โดยให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ กับวัตถุ สิ่งของบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกันด้วย ประสพการณ์สำคัญมี ดังนี้

1.1 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่

1.1.1 การทรงตัว และการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่

- 1) การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่
- 2) การเคลื่อนไหวพร้อมอุปกรณ์
- 3) การเล่นเครื่องเล่นสนาม

1.1.2 การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก

- 1) การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส
- 2) การเขียนภาพ และการเล่นกับสี
- 3) การปั้น และประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ
- 4) การต่อของ การบรรจุ การเท การแยกชิ้นส่วน

1.1.3 การรักษาสุขภาพ

การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย

1.1.4 การรักษาความปลอดภัย ได้แก่ การรักษาความปลอดภัยของตนเอง

และผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน

1.2 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ

1.2.1 คนตรี

- 1) การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี
- 2) การเล่นดนตรีง่าย ๆ
- 3) การร้องเพลง

1.2.2 สุนทรียภาพ

การชื่นชม และสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม

1.2.3 การเล่น

- 1) การเล่นอิสระ
- 2) การเล่นเป็นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม
- 3) การเล่นในห้องเรียน และการเล่นนอกห้องเรียน

1.2.4 คุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักศาสนาที่นับถือ

1.3 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่การเรียนรู้ทาง

สังคม

1.3.1 การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง

- 1) การเล่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 2) การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติการณ์มีโอกาสได้รับรู้ความรู้สึก ความสนใจ และความต้องการของตนเอง และผู้อื่น
- 3) การแก้ปัญหาในการเล่น
- 4) การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย

1.4 ประสบการณ์ที่สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่

1.4.1 การการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเคารพความเห็นของผู้อื่นคิด

- 1) จัดสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง พัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น
- 2) การเลือกแบบการกระทำ และเสียงต่าง ๆ
- 3) การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่าง ๆ กับสิ่งของหรือ

สถานที่

- 4) การรับรู้ และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และผลงาน
- 5) การแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผ่านสื่อ วัสดุ ต่าง ๆ

1.4.2 การใช้ภาษา

- 1) การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด
- 2) การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ของตนเองหรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง
- 3) การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของเหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ
- 4) การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน
- 5) การเขียนหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ ที่สื่อความหมาย ต่อเด็กเขียนภาพ เขียนจุดเขียนเขียนคล้ายตัวหนังสือ เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตัวเอง
- 6) การอ่านในหลายรูปแบบ ผ่านประสบการณ์สื่อความหมายต่อเด็กอ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน / เรื่องที่สนใจ

1.4.3 การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ

- 1) การสำรวจและอธิบายความเหมือนความต่างของสิ่งต่าง ๆ
- 2) การจัดคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม
- 3) การเปรียบเทียบ เช่น ยาว/ สั้น ขรุขระ/เรียบ
- 4) การเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ
- 5) การตั้งสมมติฐาน
- 6) การทดลองสิ่งต่าง ๆ
- 7) การสืบค้นข้อมูล
- 8) การอธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

1.4.4 จำนวน

- 1) การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน
- 2) การนับสิ่งต่าง ๆ
- 3) การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง
- 4) การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนหรือปริมาณ

1.4.5 มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ ระยะ)

- 1) การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุ และการเทออก
- 2) การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่างกัน
- 3) การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน

- 4) การอธิบายในเรื่องทิศทางเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่าง ๆ
- 5) การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และ

รูปภาพ

1.4.6 เวลา

- 1) การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำ โดยสัญญาณ
- 2) การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้
- 3) การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ
- 4) การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู

สรุป ประสบการณ์สำคัญ คือ การทำให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้ โดยให้เด็กเกิดปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเด็ก รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมไปด้วย

2. สารที่ควรเรียนรู้

สารที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นเรื่องในการจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ครูสามารถกำหนดรายละเอียด ขึ้นเองให้สอดคล้องกับวัย ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญ ที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้ อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม ในชีวิตจริงของเด็ก สารที่เด็กอายุ 3 - 5 ปี ควรเรียนรู้ มีดังนี้

2.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา รู้จักอวัยวะต่าง ๆ วิธีรักษาความสะอาด ปลอดภัย การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองคนเดียว หรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี

2.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคล และสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรมีโอกาสรู้จัก และรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องราวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้อง หรือมีโอกาสใกล้ชิด และมีปฏิสัมพันธ์ ในชีวิตประจำวัน

2.3 ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้เรียนรู้สิ่งที่มีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน

2.4 สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้สี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัสของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ การสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

สรุป สาระที่ควรเรียนรู้ คือ เรื่องราวที่อยู่รอบตัวเด็กที่นำมาจัดกิจกรรมให้ สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อม มีอยู่ 4 หัวข้อหลัก คือ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคล และสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติ รอบตัว สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก

6. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษา เป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ จึงต้องมีหลักสูตรเป็นของตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษาจึงประกอบด้วยประสบการณ์ แต่ละแห่ง วางแผน หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยเป็นหลักสูตรที่เกิดจาก การที่สถานศึกษานำสภาพต่าง ๆ ที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติมากำหนดเป็นสาระและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เด็กบนพื้นฐานของหลักสูตร แกนกลาง เพิ่มเติมสาระตามความถนัด ความสนใจของเด็กปฐมวัย โดยความร่วมมือของ สถานศึกษาและชุมชน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย หรือจุดหมาย (มาตรฐาน คุณลักษณะอันพึงประสงค์) เพื่อนำไปออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพเพื่อพัฒนา เด็ก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2547 ข : 31-49)

ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจเอกสารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารหลักสูตรอื่น ๆ รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบันและ ปัญหา ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

2. ร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โดยมีข้อเสนอแนะเป็นแนวทาง จัดทำตามหัวข้อ ดังนี้

2.1 วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย หรือจุดหมาย (มาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์)

2.1.1 วิสัยทัศน์ สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ ซึ่งเป็นการคิด ไปข้างหน้า เป็นอนาคตที่พึงประสงค์ เป็นภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐาน ความจริง มีเอกลักษณ์เป็นของสถานศึกษาของตน ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเกิดศรัทธา/ ความคิดในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งนี้ การกำหนดวิสัยทัศน์กับนโยบาย ควรเป็นการกำหนด

ร่วมกัน ระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา แสดงวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเด็กปฐมวัยพัฒนาเด็กวิสัยทัศน์ที่ดีต้องมีความชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา และมีระยะเวลาที่แน่นอน

2.1.2 ภารกิจ หรือพันธกิจ สถานศึกษาปฐมวัย จำเป็นต้องกำหนดงานหลักที่สำคัญ หรือวิธีดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ ในระยะเวลาที่แน่นอน

2.1.3 เป้าหมายเป็นการกำหนดความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน และการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับจุดหมาย หรือมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (หลักสูตรแกนกลาง) และวิสัยทัศน์ สถานศึกษากำหนด การกำหนดเป้าหมายสามารถกำหนดได้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

2.1.4 จุดหมายหรือมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นการกำหนดความคาดหวังที่จะเกิดขึ้นกับเด็กหลังจากจบหลักสูตรแล้ว จุดหมายเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรเป็น 2 อย่าง คือ

1) การกำหนดจุดหมาย หรือมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จะกำหนดโดยนำจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง มากำหนดเป็นจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษาโดยตรง และสถานศึกษาอาจกำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นอีกด้วย

2) มาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหลักสูตรสถานศึกษา จำเป็นต้องนำมาวิเคราะห์ และกำหนดตัวบ่งชี้สภาพที่พึงประสงค์ในแต่ละชั้นปีให้ชัดเจน

2.2 โครงสร้างหลักสูตร

2.2.1 สารการเรียนรู้รายปี

1) สารการเรียนรู้รายปีสถานศึกษาสามารถทำได้ โดยยึดจุดหมาย หรือมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (หลักสูตรแกนกลาง) เป็นหลักในการกำหนดสารการเรียนรู้รายปี

2) สารการเรียนรู้ ประกอบด้วย สารที่ควรเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญ ผู้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องวางแผนล่วงหน้าว่าเด็กแต่ละช่วงวัย ควรจะเรียนรู้ อะไร และด้วยประสบการณ์สำคัญใดบ้าง เพื่อให้บรรลุมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามที่สถานศึกษากำหนด โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจในคุณลักษณะตามวัย/พัฒนาการของเด็กปฐมวัย หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย และประสบการณ์ของผู้สอน มากำหนดสารที่ควรเรียนรู้ รายปีแยก ตามช่วงอายุ 3-5 ปี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระดับอายุที่สถานศึกษาจัดอยู่และกำหนด

ประสบการณ์สำคัญที่คิดว่าควรได้เรียนรู้สาระต่าง ๆ ผ่านประสบการณ์สำคัญนั้น ๆ ทั้งนี้ผู้จัดทำหลักสูตรควรตรวจสอบสาระที่ควรเรียนรู้อีกครั้ง ว่าครอบคลุมหัวเรื่องที่ระบุไว้ในหลักสูตรแล้วหรือไม่ และทำเช่นเดียวกับประสบการณ์สำคัญ

3) เมื่อได้โครงหลักสูตรเป็นรายปีแล้วก็นำไปจัดประสบการณ์ในห้องเรียน ควรนำสาระการเรียนรู้รายปี วิเคราะห์ไว้พร้อมกันมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หรือตัวบ่งชี้ในแต่ละพัฒนาการมาจัดเป็นหน่วยการจัดประสบการณ์ตลอดปี ในกรณีที่สถานศึกษาใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์แบบหน่วย เพื่อสะดวกในการจัดประสบการณ์แต่ละสัปดาห์ เมื่อมีหน่วยการจัดประสบการณ์ตลอดปีแล้ว เป็นหน้าที่ของครูในแต่ละชั้นเรียนจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ของตน ซึ่งจะนำไปสู่รายละเอียดของการสอนในแต่ละชั้น

2.2.2 กำหนดเวลาเรียน

1) เวลาเรียนสำหรับเด็กปฐมวัยขึ้นอยู่กับสถานศึกษา แต่ละแห่ง ส่วนใหญ่จัด 2 ภาคเรียน : 1 ปีการศึกษา หรือ 200 วัน : 1 ปีการศึกษา ในแต่ละวันจะใช้เวลาประมาณ 5-6 ชั่วโมง

2) เมื่อสถานศึกษาปฐมวัยกำหนดโครงสร้างหลักสูตรแต่ละช่วงอายุ อันประกอบด้วยมาตรฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้และสภาพที่พึงประสงค์ สาระการเรียนรู้รายปี และเวลาเรียนแล้ว เพื่อให้เด็กบรรลุจุดหมาย หรือมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามที่หลักสูตรกำหนด ครูควรคำนึงถึงพัฒนาการตามวัยของเด็กเป็นสำคัญเพราะประสบการณ์ที่เด็กได้รับบางอย่างอาจใช้เวลามาตรฐานบางข้ออาจไม่ปรากฏชัดเจนในช่วงอายุ 3-5 ปี นอกจากนี้สาระที่ควรเรียนรู้ทั้ง 4 เรื่องในแต่ละ ควรยึดหลักการเรียนรู้เรื่องที่อยู่ใกล้ตัวเด็กก่อน ควรประกอบด้วยสาระที่ควรเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง และสาระที่ควรเรียนรู้ อันเกิดจากความสนใจของเด็กปฐมวัย ครูไม่ควรวางแผนไว้ล่วงหน้า ดังนั้น สถานศึกษาปฐมวัยจึงสามารถยืดหยุ่นสาระที่ควรเรียนรู้นอกเหนือที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางได้ และควรให้เด็กเรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญตามที่หลักสูตรกำหนด โดยจัดในรูปกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละวัน

2.3 การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ครูต้องพิจารณาถึงแนวการจัดประสบการณ์ที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด โดยคำนึงถึงพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม สติปัญญา รวมทั้งความสนใจ

ความสามารถ และสภาพแวดล้อมของเด็กปฐมวัยเป็นหลักในการกำหนดหน่วยการจัด
ประสบการณ์ และแผนการจัดประสบการณ์

หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยควรกำหนดการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก
ปฐมวัยแต่ละช่วงอายุให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ ระดับ
พัฒนาการ และลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า
มีโอกาสดลงมือกระทำ เคลื่อนไหว สังเกต สำรวจ ทดลอง เล่น สืบค้น แก้ปัญหา ด้วยตนเอง ครู
ต้องกำหนดการจัดประสบการณ์ให้เห็นเป็นรูปธรรมในหลักสูตรสถานศึกษาของตน

การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

เป็นหน้าที่ของผู้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย กำหนดสภาพทั้ง
ภายใน และภายนอกห้องเรียน ที่ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเด็ก ครูสามารถเขียน
แผนการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนของสถานศึกษาปฐมวัย พร้อมทั้ง
เขียนคำอธิบายประกอบ ซึ่งแผนผังสภาพแวดล้อมสามารถจัดทำได้หลายรูปแบบ โดยคำนึงถึง
การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางด้านจิตภาพ ถือว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า
สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หลักสูตรสถานศึกษาควรเขียนให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อเป็น
แนวทางสำหรับครูจะได้ยึดเป็นหลักปฏิบัติในสถานศึกษาของตน

2.4 สื่อและแหล่งเรียนรู้

การจัดการศึกษาปฐมวัยต้องอาศัยสื่อ และแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เด็กปฐมวัย
ได้พัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร ครูในระดับปฐมวัย ควรเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้อย่าง
หลากหลายที่อยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่เหมาะสมกับวัยพัฒนาการของเด็ก
รวมทั้งบริบทของสังคม และวัฒนธรรมมาใช้เกิดประโยชน์

การประเมินพัฒนาการสถานศึกษาปฐมวัยมีหน้าที่จัดทำแนวปฏิบัติใน
การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้ทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน โดยให้สอดคล้องกับการ
ประเมินพัฒนาการที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งให้หลักการ ดังนี้

1. การประเมินพัฒนาการเด็กครบทุกด้าน และนำผลมาพัฒนาเด็ก
2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
3. สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกัน กับการปฏิบัติ

กิจกรรมประจำวัน

4. ประเมินอย่างเป็นระบบมีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือ และจด

บันทึกไว้เป็นหลักฐาน

5. ประเมินตามสภาพจริง ด้วยวิธีการหลากหลาย เหมาะกับ เด็ก
รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้านไม่ใช่การทดสอบ

วิธีการประเมินที่เหมาะสมที่สุด และเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย คือ การ
สังเกตและการบันทึกข้อมูลเก็บไว้ในรูปแบบต่าง ๆ แบบบันทึก แบบสังเกต แบบมาตรวัด
ประมาณค่า เป็นต้น ควรเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ อาจทำในรูปแบบแฟ้มผลงาน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่
กับการกำหนดร่วมกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการทำหลักสูตรสถานศึกษา

การบริหารจัดการหลักสูตร

กำหนดวิธีการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนการส่งเสริม สนับสนุน
เพื่อให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาบรรลุผล เด็กมีคุณภาพมาตรฐานคุณลักษณะที่พึง
ประสงค์ที่กำหนด สรุป การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การนำสภาพต่าง ๆ ที่เป็น
ปัญหา จุดเด่น เอกลักษณะของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ นำมา
บูรณาการ เป็นสาระการเรียนรู้ และออกหน่วยการเรียนรู้ให้เด็กบนพื้นฐานของหลักสูตร
แกนกลางแกนกลาง เพิ่มเติมสาระตามความถนัด ความสนใจของเด็กปฐมวัย โดยความร่วมมือ
ของสถานศึกษาและชุมชน

7. การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูป
กิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ
คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา
โดยมีหลักการ และแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้ (สำนักวิชาการมาตรฐานการศึกษา. 2547
ก : 50-66)

1. หลักการจัดประสบการณ์

1.1 จัดประสบการณ์การเล่น และการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเด็ก โดยองค์รวม
อย่างต่อเนื่อง

1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่าง
ระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญทั้งกระบวนการและ
ผลผลิต

1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

1.5 ให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2. แนวทางการจัดประสบการณ์

2.1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คิดเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการเพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

2.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือเด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหา ด้วยตนเอง

2.3 การจัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิด ครูเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข และเรียนรู้การกระทำ กิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.8 การจัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า และแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

2.9 ให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

2.10 จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวกับพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรอง และใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

3. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ครูและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัด และขอบข่ายของกิจกรรมประจำวันดังนี้

3.1 การจัดกิจกรรมประจำวัน

3.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

3.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาที่ต่อเนื่อง นานเกินกว่า 20 นาที

3.1.3 จัดกิจกรรมเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

3.1.4 การจัดกิจกรรมมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องเรียน และกิจกรรมนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ และกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม และครูเป็นผู้ริเริ่ม กิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้ กิจกรรมที่ออกกำลัง ควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ออกกำลังมากนัก เพื่อให้เด็กไม่ได้เหนื่อยเกินไป

3.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน

การเลือกกิจกรรมประจำวันที่นำมาจัดในแต่ละวันต้องให้ครอบคลุมในสิ่งต่อไปนี้

3.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็ก โดยให้เด็กเล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

3.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในเรื่องการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อม ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สี เทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว

3.2.3 การพัฒนาอารมณ์ - จิตใจ และการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัดเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรม

ไทย และศาสนาที่นับถือ จึงควรกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่น ให้เด็กได้มีการตัดสินใจ ได้รับการตอบสนองความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสอำนวย

3.2.4 การพัฒนาสังคมนิสัยเพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น ควรจัดให้เด็ก ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การรับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับขับถ่ายและทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกา ข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ

3.2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกตจำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ รายบุคคล

3.2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กมีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลาย ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

3.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็ก พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก และเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรี เพื่อเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหว และจังหวะตามจินตนาการให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ

3.3 รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน

การจัดกิจกรรมประจำวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงาน ที่สำคัญครูต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน สดส่วนในการพัฒนาเด็กแต่ละวัน เป็นดังนี้

ตารางที่ 3 สัดส่วนเวลาในการพัฒนาเด็กแต่ละวัน

รายการพัฒนา	อายุ 3 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)	อายุ 4 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)	อายุ 5 ปี ชั่วโมง : วัน (ประมาณ)
การพัฒนาทักษะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน (รวมทั้งการช่วยตนเองในการแต่งกาย การ รับประทานอาหารและการนอนพักผ่อน)	3	2 1/2	2 1/4
การเล่นเสรี	1	1	1
การคิดและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	1	1	1
กิจกรรมด้านสังคม (การทำงานกับผู้อื่น)	1/2	3/4	1
กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่	3/4	3/4	3/4
กิจกรรมที่มีการวางแผนโดยผู้สอน	3/4	1	1
เวลาโดยประมาณ	7	7	7

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547 ค : 55)

หมายเหตุ ในการจัดกิจกรรมประจำวัน

1. สัดส่วนของเวลาในแต่ละวันที่เสนอไว้สามารถยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับ
ครู และสภาพการณ์ โดยยึดหลักการจัดกิจกรรมประจำวันประกอบ
2. ตัวอย่างข้อรายการพัฒนาที่นำเสนอให้ความสำคัญกับทักษะพื้นฐาน
ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ เนื่องจากการศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาขั้นแรกที่ช่วยให้เด็กรู้จัก
ช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน ซึ่งเด็กช่วงอายุ 3 ปี ต้องใช้เวลาในการทำกิจวัตรประจำวัน
และเมื่อเด็กอายุมากขึ้นเวลาที่ให้จะน้อยลง เพราะเด็กเกิดทักษะในการช่วยเหลือตนเอง แต่
กิจกรรมด้านสังคม เด็กที่อายุน้อยยังยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ดังนั้น การใช้เวลาในช่วงอายุ 3 ปี
จึงให้เวลาน้อย และเพิ่มขึ้นเมื่อเด็กอายุมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะเด็กต้องการเวลาในการเล่น ทำ
กิจกรรมร่วมกับคนอื่น เป็นการฝึกให้เด็กอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
3. การเล่นเสรีเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย ช่วยให้เด็ก
รู้จักเลือก ตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ในแต่ละวัน เด็กทุกวัยควรมีโอกาสเล่นเสรี 1
ชั่วโมง/วัน

กิจกรรมที่ต้องวางแผนโดยครู จะช่วยให้เกิดทักษะ หรือความคิดรวบยอดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่นครูต้องการให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับผลไม้ ครูต้องวางแผนกิจกรรมล่วงหน้า เวลาที่ใช้ในแต่ละวันกำหนดไว้ 20 นาที ในเด็กอายุ 3 ปี มิได้หมายถึงครูสอนต่อเนื่อง 45 นาทีใน 1 กิจกรรม เพื่อให้เด็กเกิดความคิดรวบยอด ครูต้องพิจารณาว่าเด็กมีช่วงความสนใจสั้น จะต้องจัดแบ่งเวลาให้เหมาะสม

ตารางกิจกรรมประจำวันต่อไปนี้เป็นแนวทางจัดกิจกรรมต่าง ๆ ครูสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมประจำวันตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

ตารางที่ 4 การจัดกิจกรรมประจำวัน

แบบที่ 1	แบบที่ 2
08.00-08.30 รับเด็ก	08.30-09.00 รับเด็ก เคารพธงชาติสวดมนต์
08.30-08.45 เคารพธงชาติสวดมนต์	09.00-09.30 กิจกรรมดนตรีและจังหวะ
08.45-09.00 ตรวจสอบสุขภาพไปห้องน้ำ	09.30- 10.30 กิจกรรมเสรี
09.00- 09.20 กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ	10.30-10.40 พัก(รับประทานอาหารว่างเช้า)
09.20-10.20 กิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม	10.40-11.20 กิจกรรมกลางแจ้ง
10.20-10.30 พัก (ของว่างเช้า)	11.20-11.30 พัก(ล้างมือ ล้างเท้า)
10.30-10.45 กิจกรรมในวงกลม	11.30-11.50 กิจกรรมเสริมประสบการณ์
10.45-11.30 กิจกรรมกลางแจ้ง	11.50-13.00 พัก(รับประทานอาหารกลางวัน)
11.30-12.00 พัก(รับประทานอาหารกลางวัน)	13.00-15.00 นอนพักผ่อน
12.00-14.00 นอนพักผ่อน	15.00-15.10 เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.00-14.20 เก็บที่นอน ล้างหน้า	15.10-15.30 พัก(รับประทานอาหารว่างบ่าย)
14.20-14.30 พัก(ของว่างบ่าย)	15.30-15.50 เล่นนิทาน
14.30-14.50 เกมการศึกษา	15.50-16.00 เตรียมตัวกลับบ้าน
14.50-15.00 เตรียมตัวกลับบ้าน	

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547 ค : 56)

หมายเหตุ กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวันอาจใช้ชื่อเรียกแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน

1. กิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม

กิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระ ตามมุมเล่นหรือ มุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ ภูมิศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติศึกษา มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น มุมต่าง ๆ เหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม อนึ่ง กิจกรรมเสรีนอกจากให้เด็กเล่นตามมุมแล้ว อาจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมที่ผู้สอนจัดเสริมขึ้น เช่น เกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทต่าง ๆ

การจัดกิจกรรมเสรี/การเล่นตามมุม อาจจัดได้หลายลักษณะ เช่น

1. จัดกิจกรรมเสรี โดยเปิดโอกาสให้เด็กเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามมุมในช่วงเวลาเดียวกันอย่างอิสระ
2. จัดกิจกรรมเสรี โดยเน้นให้เด็กเลือกทำกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างน้อย 1-2 อย่างหรือ
3. จัดกิจกรรมเสรี โดยการจัดมุมศิลปะ หรือศูนย์ศิลปะให้เป็นส่วนหนึ่งของมุมเล่น หรือศูนย์การเรียนรู้
4. หากมุมใดมีจำนวนเด็กในมุมมากเกินไป ผู้สอนควรให้เด็กมีโอกาสคิดแก้ปัญหา หรือผู้สอนชักชวนให้แก้ปัญหาในการเลือกเล่นมุมใหม่
5. การเลือกเล่นมุม การเล่นมุมเดียวเป็นระยะเวลานาน อาจทำให้เด็กขาดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านอื่น ผู้สอนควรชักชวนให้เด็กเลือกมุมอื่น ๆ ด้วย
6. สื่อ เครื่องเล่นในแต่ละมุม ควรมีการสลับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมเป็นระยะ เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย เช่น เก็บหนังสือนิทานบางเล่มที่เด็กหมดความสนใจ และนำหนังสือนิทานใหม่มาไว้แทน

2. กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีก - ปะ การตัด - ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์ และเหมาะสมกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดาษปึกหมุด

การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ควรจัดให้เด็กทำทุกวัน โดยอาจจัดวันละ 3 - 4 กิจกรรมให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1-2 กิจกรรม ตามความสนใจ

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ควรพยายามหาวัสดุท้องถิ่นมาใช้ก่อนเป็นอันดับแรก

2. ก่อนให้เด็กทำกิจกรรม ต้องอธิบายวิธีใช้วัสดุที่ถูกต้องให้เด็กทราบ พร้อมทั้งสาธิตให้ดูจนเข้าใจ เช่น การใช้พู่กันหรือกาว จะต้องปาดพู่กัน หรือกาวนั้นกับขอบภาชนะที่ใส่ เพื่อไม่ให้กาวหรือสีไหลเลอะเทอะ

3. ให้เด็กทำกิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทใดประเภทหนึ่งร่วมกันในกลุ่มย่อยเพื่อฝึกให้เด็กรู้จักวางแผน และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น

4. แสดงความสนใจในงานของเด็กทุกคน ไม่ควรมองผลงานเด็กด้วยความขบขันและควรนำผลงานของเด็กทุกคนหมุนเวียนจัดแสดงป้ายนิเทศ

5. หากพบว่าเด็กคนใดสนใจทำกิจกรรมอย่างเดียวยตลอดเวลา ควรกระตุ้นเร้าและจูงใจให้เด็กเปลี่ยนทำกิจกรรมอื่นบ้าง เพราะกิจกรรมสร้างสรรค์แต่ละประเภทพัฒนาเด็กแต่ละด้านแตกต่างกัน และเมื่อเด็กทำตามที่แนะนำได้ ควรได้แรงเสริมทุกครั้ง

6. เก็บผลงานชิ้นที่แสดงความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลสังเกตพัฒนาการของเด็ก

3. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

การเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง ซึ่งจังหวะและดนตรีที่ใช้ประกอบ ได้แก่ เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ เคาะเหล็ก รำมะนา กลอง มาประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เด็กวันนี้ร่างกายกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนา การใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายยังไม่ผสมผสาน หรือประสานสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ การเคลื่อนไหวของเด็กมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ช้า ได้แก่ การคืบ คลาน
2. เร็ว ได้แก่ การวิ่ง
3. นุ่มนวล ได้แก่ การไหว้ การบิน
4. ชิ่งขัง ได้แก่ การกระต๊อบเท้าตัง ๆ ตีกลองตัง ๆ
5. ร่าเริงมีความสุข ได้แก่ การตบมือ หัวเราะ
6. เศร้า โศกเสียใจ ได้แก่ สีหน้า

ทางทิศทางการเคลื่อนไหว

1. เคลื่อนไหวไปข้างหน้าและข้างหลัง
2. เคลื่อนไหวไปข้างซ้ายและข้างขวา
3. เคลื่อนตัวขึ้นและลง
4. เคลื่อนไหวรอบทิศ

รูปแบบการเคลื่อนไหว

1. การเคลื่อนไหวพื้นฐาน ได้แก่ การเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของเด็ก มี

2 ประเภท

1.1 การเคลื่อนไหวอยู่กับที่ ได้แก่ ตบมือ ผงกศีรษะ ขยับตา ชันเข่า
เกาะเท้า เคลื่อนไหวมือและแขน มือและนิ้วมือ เท้าและปลายเท้า

1.2 การเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ ได้แก่ คลาน คืบ เดิน วิ่ง กระโดด ควบ

ม้า ก้าวกระโดด

2. การเลียนแบบ มี 4 ประเภท

2.1 เลียนแบบท่าทางสัตว์

2.2 เลียนแบบท่าทางตาม

2.2 เลียนแบบเครื่องดนตรีกลไก และเครื่องเล่น

2.3 เลียนแบบปรากฏการณ์ธรรมชาติ

3. การเคลื่อนไหวตามบทเพลง ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทางทาง
ประกอบเพลง เช่น เพลงไก่ เพลงข้ามถนน

4. การทำท่าทางกายบริหารประกอบเพลง ได้แก่ การทำท่าทางกาย
บริหารตามจังหวะ และทำนองเพลง หรือคำคล้องจอง

5. การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การเคลื่อนไหวที่ให้เกิดความคิด
สร้างสรรค์ท่าทางขึ้นเอง อาจขึ้นนำด้วยการป้อนคำถามเคลื่อนไหวโดยใช้อุปกรณ์ประกอบ เช่น
ห่วงหวาย แถบผ้า ริบบิ้น ถุงทราย

6. การเล่นหรือการแสดงท่าทางตามคำบรรยาย เรื่องราว ได้แก่ กา
เคลื่อนไหว หรือแสดงท่าทางตามจินตนาการจากเรื่องราว หรือคำบรรยายที่ผู้สอนเล่า

7. การปฏิบัติตามคำสั่งและข้อตกลง ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือท่าทาง
ตามสัญญา หรือคำสั่งตามที่ได้ตกลงได้ก่อนเริ่มกิจกรรม

8. การฝึกทำท่าทางเป็นผู้นำ ผู้ตาม ได้แก่ การเคลื่อนไหวหรือทำท่าทาง จากความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเอง แล้วให้เพื่อนปฏิบัติตามกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเริ่มกิจกรรมจากการเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระ และมีวิธีการที่ไม่ยุ่งยากมากนัก เช่น ให้เด็กได้กระจายอยู่ภายในห้อง หรือบริเวณที่ฝึก และให้เคลื่อนไหวไปตามธรรมชาติของเด็ก

2. ควรให้เด็กได้แสดงออกด้วยตนเองอย่างอิสระ และเป็นไปตามความนึกคิดของเด็กเอง ผู้สอนไม่ควรชี้แนะ

3. ควรเปิดโอกาสให้เด็กคิดหาวิธีเคลื่อนไหวทั้งที่ต้องเคลื่อนที่และไม่ต้องเคลื่อนที่เป็นรายบุคคล เป็นคู่ เป็นกลุ่ม ตามลำดับและกลุ่มไม่ควรเกิน 5 - 6 คน

4. ควรใช้สิ่งของที่อยู่กับใกล้ตัวเด็ก เศษวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษ หนังสือพิมพ์ เศษผ้า ท่อนไม้ เข้ามาช่วยในการเคลื่อนไหวและให้จังหวะ

5. ควรกำหนดจังหวะสัญญาณนัดหมายในการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนท่าทาง หรือหยุดให้เด็กทราบเมื่อทำกิจกรรมทุกครั้ง

6. ควรสร้างบรรยากาศอย่างอิสระ ช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่น เพลิดเพลิน และรู้สึกสบาย สนุกสนาน

7. ควรจัดให้มีเกมการเล่นบ้าง เพื่อช่วยให้เด็กสนใจมากขึ้น

8. กรณีเด็กไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรม ผู้สอนไม่ควรใช้วิธีบังคับ ควรให้เวลาและโน้มน้าวให้เด็กสนใจเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

9. หลังจากเด็กได้ออกกำลังเคลื่อนไหวร่างกายแล้วต้องให้เด็กพักผ่อน โดยนอนเล่นบนพื้นห้อง นั่งพัก หรือเล่นสมมติเป็นตุ๊กตา อาจเปิดเพลงจังหวะช้า ๆ เบา ๆ ที่สร้างความรู้สึกให้เด็กอยากพักผ่อน

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมในวงกลม

กิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมในวงกลม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหาใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่นนิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษา นอกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้

การจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ สามารถจัดได้หลากหลายวิธี เช่น

1. การสนทนา อภิปราย เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางการภาษาในการพูด การฟัง รู้จักแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริง ของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

2. การเล่านิทาน เป็นการเล่าเรื่องต่าง ๆ ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เน้นการปลูกฝังให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น ในการเล่านิทานสื่อที่ใช้ อาจเป็นรูปภาพ หนังสือนิทาน หุ่น การแสดงท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง

3. การสาธิต เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กได้สังเกตและเรียนรู้ตามขั้นตอนของกิจกรรมนั้น ๆ ในบางครั้งผู้สอนอาจให้เด็กอาสาสมัครเป็นผู้สาธิตร่วมกับผู้สอนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การเพาะเมล็ด การเป่าลูกโป่ง การเล่นเกมการศึกษา

4. การทดลอง/ปฏิบัติการ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงเพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตการเปลี่ยนแปลง ฝึกการสังเกต การคิดแก้ปัญหาและส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น และค้นพบด้วยตนเอง เช่น การประกอบอาหารการทดลองวิทยาศาสตร์ง่าย ๆ การเลี้ยงหนอนผีเสื้อ การปลูกพืช

5. การศึกษานอกสถานที่ เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอีกรูปแบบหนึ่งด้วยการพาเด็กไปทัศนศึกษาที่ต่าง ๆ รอบสถานศึกษาหรือนอกสถานศึกษาเพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์แก่เด็ก

6. การเล่นเกมทบทวน เป็นการใช้เด็กเล่นสมมติตนเองเป็นตัวละครต่าง ๆ ตามเนื้อเรื่องในนิทานหรือเรื่องราวต่าง ๆ อาจใช้สื่อประกอบการเล่นสมมติเพื่อสร้างความสนใจและก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น หุ่นสวมศีรษะ ที่คาดศีรษะรูปคน และสัตว์รูปแบบต่าง ๆ เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ของจริงชนิดต่าง ๆ

7. การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง เป็นการจัดให้เด็กได้แสดงออกเพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและจังหวะ เกมที่นำมาเล่นไม่ควรเน้นการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรยึดหลักการจัดกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง และมีโอกาสค้นพบด้วยตนเองให้มากที่สุด

2. ผู้สอนควรยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลายของเด็ก และให้โอกาสเด็กได้ฝึกคิด

3. อาจเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แทนผู้สอน เช่น พ่อแม่ ตำรวจ หมอ จะช่วยให้เด็กสนใจและสนุกสนานยิ่งขึ้น

4. ในขณะที่เด็กทำกิจกรรม หรือหลังทำกิจกรรมเสร็จแล้ว ผู้สอนควรให้ใช้คำอุปมาอุปไมยที่ชวนให้เด็กคิด ไม่ควรใช้คำถามที่มีคำตอบ “ใช่” “ไม่ใช่” หรือมีคำตอบให้เด็กเลือกและผู้สอนควรใจเย็นให้เวลาเด็กคิดคำตอบ

5. ช่วยระยะเวลาที่จัดกิจกรรมสามารถหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความสนใจของเด็กและความสามารถของกิจกรรมนั้น ๆ เช่น กิจกรรมทัศนศึกษา นอกสถานที่ การประกอบอาหาร การปลูกพืช อาจใช้เวลานานกว่าที่กำหนดไว้

5. กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้งเป็นกิจกรรมที่จัดให้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก กิจกรรมกลางแจ้งที่ผู้สอนควรจัดให้เด็กได้เล่น เช่น

1. การเล่นเครื่องเล่นสนาม

เครื่องเล่นสนาม หมายถึง เครื่องเล่นที่เด็กอาจปีนป่าย หมุน โยก ซึ่งทำออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

1.1 เครื่องเล่นสำหรับปีนป่าย หรือตาข่ายสำหรับปีนเล่น

1.2 เครื่องเล่นสำหรับโยกหรือไกว เช่น ม้าไม้ ชิงช้า ม้านั่ง โยก กระดาน

1.3 เครื่องเล่นสำหรับหมุน เช่น ม้าหมุน พวงมาลัยรถสำหรับหมุนเล่น

1.4 ราวโหนดขนาดเล็กสำหรับเด็ก

1.5 ต้นไม้สำหรับเดินทรงตัว หรือไม้กระดานแผ่นเดียว

1.6 เครื่องเล่นประเภทล้อเลื่อน เช่น รถสามล้อ รถลากจูง

2. การเล่นทราย

ทรายเป็นสิ่งที่เด็ก ๆ ชอบเล่น รวมทั้งทรายแห้ง ทรายเปียก นำมาก่อเป็นรูปต่าง ๆ ได้และสามารถนำวัสดุอื่นมาประกอบการเล่นตกแต่งได้ เช่น กิ่งไม้ ดอกไม้ เปลือกหอย พืชพรรณ ที่ตัดทรายได้ปักบ่อทรายจะอยู่กลางแจ้ง โดยอาจจัดให้อยู่ใต้ร่มเงาของต้นไม้ หรือสร้างหลังคา ทำขอบกั้น เพื่อมิให้ทรายกระจัดกระจาย บางโอกาสอาจพรมน้ำให้ชื้นเพื่อเด็กจะได้ก่อเล่น นอกจากนี้ ควรมีวิธีการปิดกั้นมิให้สัตว์เลี้ยงลงไปทำความสกปรกในบ่อทรายได้

3. การเล่นน้ำ

เด็กทั่วไปชอบเล่นน้ำ การเล่นน้ำนอกจากสร้างความพอใจและความคลายเครียดให้เด็กแล้วยังทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อีกด้วย เช่น เรียนรู้ทักษะการสังเกต จำแนกเปรียบเทียบปริมาณ อุปกรณ์ที่ใส่น้ำอาจเป็นที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะหรืออ่างน้ำวางบนขาตั้งที่มีมั่นคง ความสูงพอที่เด็กจะขึ้นได้พอดี และควรมีผ้าพลาสติกกันเลื้อยผ้าเปียกให้เด็กใช้คลุมระหว่างเล่น

3.1 การเล่นสมมติในบ้านตุ๊กตาหรือบ้านจำลอง

เป็นบ้านจำลองสำหรับให้เด็กเล่น จำลองแบบจากบ้านจริง ๆ อาจทำด้วยเศษวัสดุประเภทผ้าใบ กระสอบป่าน ของจริงที่ไม่ใช่แล้ว เช่น หม้อ เต้า ชาม อ่าง เตา ริด เครื่องครัว ตุ๊กตาสมมติเป็นบุคคลในครอบครัว เสื้อผ้าผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่แล้วสำหรับผลัดเปลี่ยนมีการตกแต่งบริเวณใกล้เคียงให้เหมือนบ้านจริง ๆ บางครั้งอาจจัดเป็นร้านขายของ สถานที่ ทำการต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเล่นสมมติตามจินตนาการของเด็กเอง

3.2 การเล่นในมุมช่างไม้

เด็กต้องการการออกกำลังในการเคาะ ตอก กิจกรรมเล่นในมุมช่างไม้นี้จะช่วยในการพัฒนากล้ามเนื้อให้แข็งแรง ช่วยฝึกการใช้มือและการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา นอกจากนี้ยังฝึกให้รักงาน และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย

3.3 การเล่นกับอุปกรณ์กีฬา

เป็นอุปกรณ์กีฬาทำให้เด็กเล่นอย่างอิสระใช้ประกอบเกมการเล่นที่ให้อิสระแก่เด็กให้มากที่สุด ไม่ควรเน้นการแข่งขันเพื่อมุ่งหวังแพ้ - ชนะ อุปกรณ์กีฬาที่นิยมนำมาให้เด็กเล่น เช่น ลูกบอล ห่วงยาง ลูกทราย

3.4 การเล่นเกมการละเล่น

กิจกรรมการเล่นการละเล่นที่จัดให้เด็กเล่น เช่น เกมการละเล่นของไทย เกมการละเล่นของท้องถิ่น เช่น มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร แม่จูง โพงพาง การละเล่นเหล่านี้ ต้องใช้บริเวณที่กว้าง การเล่นอาจเล่นเป็นกลุ่มเล็ก/กลุ่มใหญ่ก็ได้ ก่อนเล่นผู้สอนอธิบายกติกาและสาธิตให้เด็กเข้าใจ ไม่ควรนำเกมการละเล่นที่มีกติกายุ่งยากและเน้นการแข่งขันแพ้ชนะ มาจัดกิจกรรมให้เด็กวัยนี้ เพราะเด็กจะเกิดความเครียดและสร้างความรู้สึกไม่ดีต่อตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. หมั่นตรวจตราเครื่องเล่นสนาม และอุปกรณ์ประกอบให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย และใช้การได้ดียิ่งเสมอ

2. ให้โอกาสเด็กเลือกเล่นกลางแจ้งอย่างอิสระทุกวัน อย่างน้อยวันละ 30 นาที

3. ขณะเด็กเล่นกลางแจ้ง ผู้สอนต้องคอยดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อระมัดระวังความปลอดภัยในการเล่น หากพบว่าเด็กแสดงอาการเหนื่อย อ่อนล้าควรรีให้เด็กหยุดพัก

4. ไม่ควรนำกิจกรรมพลศึกษาสำหรับเด็กระดับประถมศึกษามาใช้สอนกับเด็กระดับปฐมวัยเพราะยังไม่เหมาะสมกับวัย

5. หลังจากเลิกกิจกรรมพลศึกษาสำหรับเด็กระดับประถมศึกษามาใช้สอนกับเด็กระดับปฐมวัยเพราะยังไม่เหมาะสมกับวัย

6. เกมการศึกษา

เกมการศึกษาเป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกา ง่าย ๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียว หรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผล และเกิดเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับสำหรับเด็กวัย 3 - 5 ปี เช่น เสนอเกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ล้อโตโต ภาพตัดต่อ ต่อตามแบบ

ข้อเสนอแนะ

การสอนเกมการศึกษาในระยะแรก ควรเริ่มสอนโดยใช้ของจริง เช่น การจับคู่ ครอบป้องกันที่เหมือนกัน หรือการเรียงลำดับกระป๋องแป้งตามลำดับ สูง - ต่ำ การเล่นเกมการศึกษาในแต่ละวัน อาจจัดให้เล่นทั้งเกมการศึกษาชุดใหม่ และเกมการศึกษาชุดเก่า

1. ผู้สอนอาจให้เด็กหมุนเวียนเข้ามาเล่นเกมการศึกษากับผู้สอนทีละกลุ่ม หรือเล่นทั้งชั้นตามความเหมาะสม

2. ผู้สอนอาจเด็กที่เล่นได้แล้วมาช่วยแนะนำกติกาการเล่นในบางโอกาสได้

3. การเล่นเกมการศึกษา นอกจากใช้เวลาในช่วงกิจกรรมเกมการศึกษาตามตารางกิจกรรมประจำวันแล้วอาจให้เด็กเลือกเล่นอิสระในช่วงเวลากิจกรรมเสรีได้

4. การเก็บเกมการศึกษาที่เล่นแล้ว อาจเก็บใส่กล่องเล็ก ๆ หรือใส่ถุงพลาสติก หรือใช้ยางรัดแยกแต่ละเกม แล้วจัดใส่กล่องใหญ่รวมไว้เป็นชุด

7. การเขียนแผนการจัดประสบการณ์

การสอนระดับปฐมวัยนั้น ไม่สอนเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น ดังนั้น การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาครบทุกด้าน บรรลุจุดหมายตามหลักสูตรนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ และรู้หลักการ

เขียนแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
(สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2547 ง : 67-73)

1. จุดประสงค์ของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์

1.1 เพื่อให้ผู้สอนวางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กได้
อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

1.2 เพื่อให้ผู้สอนนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ในการจัด
กิจกรรมประจำวัน ให้บรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้

2. การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์

การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร
ผู้สอนควรดำเนินตามขั้นตอน ต่อไปนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสาร
อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างละเอียด จนเกิดความเข้าใจว่า
จะพัฒนาเด็กอย่างไร เพื่อให้บรรลุตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้ ควรศึกษา
เอกสารเกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้น เช่น คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยข้อมูล
พัฒนาการเด็ก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นต้น

2.2 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา ความสัมพันธ์ของมาตรฐาน
คุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ (จุดหมาย) ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ของเด็ก 3 - 5 ปี ผู้สอนต้อง
วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ของ
เด็ก 3 - 5 ปี เพื่อนำพิจารณาสาระการเรียนรู้

2.3 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา
ในส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้ซึ่งกำหนดไว้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญ และส่วน
ที่เป็นสาระที่ควรเรียนรู้ โดยผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ และเลือกนำมากำหนดหน่วยการจัด

2.4 กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนต้อง
กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยซึ่งมีหลากหลาย รวมทั้งศึกษาแนวคิด
จากนวัตกรรมที่ผู้สอนต้องการใช้สอดแทรกลงในการจัดประสบการณ์ สำหรับรูปแบบที่นิยม
ใช้จัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัย คือ หน่วยการจัดประสบการณ์ ผู้สอนสามารถกำหนด
หน่วยการจัดประสบการณ์เป็นรายสัปดาห์ บางสัปดาห์อาจใช้หน่วยการจัดประสบการณ์ตาม
ความสนใจของเด็ก โดยพิจารณาข้อมูลหลักสูตรสถานศึกษา ตัวเด็ก สภาพแวดล้อม สังคม
วัฒนธรรม ประกอบ ทั้งนี้ สามารถยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

สำหรับการจัดประสบการณ์แบบหน่วย ผู้สอนต้องกำหนดหัวเรื่อง โดยใช้เป็นแกนกลางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก การกำหนดหัวเรื่องสามารถทำได้ 3 วิธี คือ

วิธีที่ 1 เด็กเป็นผู้กำหนด วิธีนี้ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้กำหนดหัวเรื่องได้ตามความสนใจของเด็ก เช่น ขณะที่เดินผ่านแปลงดอกไม้ เด็ก ๆ แสดงความสนใจผีเสื้อที่กำลังเกาะดอกไม้อยู่และต้องการที่จะเรียนรู้เรื่องผีเสื้อ ดังนั้น ผู้สอนจึงนำเรื่องผีเสื้อมาเป็นหัวเรื่องในการจัดทำหน่วยการจัดประสบการณ์

วิธีที่ 2 ผู้สอนและเด็กร่วมกันกำหนด วิธีนี้เป็นวิธีที่กำหนดร่วมกันระหว่างผู้สอนกับเด็ก โดยผู้สอนกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็น แล้วนำเรื่องที่สนใจมากำหนดเป็นหน่วยการจัดประสบการณ์ เช่น ผู้สอนอ่านนิทานเกี่ยวกับ “ช้าง” ให้เด็กฟัง และมีการสนทนา อภิปรายเกี่ยวกับเรื่องช้าง ในที่สุดผู้สอนกับเด็กจึงตัดสินใจร่วมกันกำหนดเรื่อง “ช้าง” เป็นหน่วยการจัดประสบการณ์

วิธีที่ 3 ผู้สอนเป็นผู้กำหนด วิธีนี้ผู้สอนจะเป็นผู้วางแผนกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์ และสาระการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยไว้ล่วงหน้า โดยพิจารณาจากโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย ที่จัดทำไว้ หน่วยการจัดประสบการณ์นี้สามารถปรับและยืดหยุ่นได้ตามความสนใจของเด็ก เช่น ผู้สอนกำหนดหัวเรื่อง “ขง” ไว้ล่วงหน้าแล้ว แต่ปรากฏว่าเด็กอยากรู้เรื่อง “ผีเสื้อ” ผู้สอนสามารถยืดหยุ่นเปลี่ยนเรื่องนั้นมาเป็น “ผีเสื้อ” ได้และนำเรื่อง “ขง” ไปจัดประสบการณ์ในโอกาสต่อไป

การกำหนดหัวเรื่องหน่วยการจัดประสบการณ์ ควรเหมาะสมกับวัย และพัฒนาการของเด็ก ตรงตามความต้องการและความสนใจของเด็ก สอดคล้องกับสภาพและการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็ก ผนวกคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปได้อย่างผสมกลมกลืน

2.5 เขียนแผนการจัดประสบการณ์ ผู้สอนควรพิจารณาเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้สอนนำไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อเด็กปฐมวัยที่ผู้สอนรับผิดชอบ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

2.5.1 นำหน่วยการจัดประสบการณ์มากำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ เมื่อได้หน่วยการจัดประสบการณ์แล้ว ผู้สอนกำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ให้เข้ากับหัวเรื่องหน่วยการจัดประสบการณ์ สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย ประสบการณ์สำคัญ และสาระที่ควรเรียนรู้ ซึ่งสาระที่ควรเรียนรู้ในหลักสูตรนั้นเป็นสาระที่ไม่ได้กำหนด

รายละเอียดของเนื้อหาให้ ทั้งนี้ เพื่อประสงค์ให้สามารถยืดหยุ่น ได้โดยง่ายสะดวกต่อการปรับ ให้เหมาะสมกับความสนใจและสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก

2.5.2 สังเกต หรือระดมความคิดจากเด็ก ผู้สอนอาจสนทนากับเด็ก เพื่อจะได้ทราบว่าเด็กมีประสบการณ์เดิมในหัวเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด เด็กอยากทราบอะไร เพิ่มเติม และผู้สอนควรตรวจสอบหลักสูตรเพื่อเติมสิ่งที่เด็กควรเรียนรู้ในหน่วย หรือหัวเรื่อง นั้น ๆ

2.5.3 เขียนแผนการจัดประสบการณ์ เมื่อได้ขอบข่ายสาระที่เด็ก ต้องการรู้และสาระที่ผู้สอนคิดว่าเด็กควรรู้เพิ่มแล้ว ผู้สอนต้องเขียนแผนการจัดประสบการณ์ โดยคำนึงถึงมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์ ในเด็กแต่ละกลุ่ม อายุ ที่ผู้สอนรับผิดชอบ ประสบการณ์สำคัญที่คาดว่าจะเกิด สื่อ กิจกรรมและการประเมิน

8. การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3 - 6 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็น ส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติ ที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมา พิจารณาปรับปรุง การวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตาม จุดหมายของหลักสูตร การประเมินพัฒนาการควรยึดหลัก ดังนี้ (สำนักวิชาการและมาตรฐาน การศึกษา. 2547 ง : 84-96)

1. ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน และนำผลมาพัฒนาเด็ก
2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดทั้งปี
3. สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
4. ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกลงมือ และจดบันทึกไว้

เป็นหลักฐาน

5. ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีหลากหลายเหมาะสมกับเด็ก รวมทั้งใช้

แหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสม และควรใช้กับเด็กอายุ 3 - 5 ปี ได้แก่ การ สังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่ เก็บอย่างมีระบบ

1. ขั้นตอนการประเมินพัฒนาการ

1.1 ศึกษาและทำความเข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จึงจะทำให้ดำเนินการประเมินพัฒนาการได้อย่างถูกต้อง และตรงกับความเป็นจริง

1.2 การวางแผนเลือกใช้วิธีการ และเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับใช้บันทึก และประเมินพัฒนาการ เช่น แบบบันทึกพฤติกรรมเหมาะที่จะใช้บันทึกพฤติกรรมของเด็ก การบันทึกรายวันเหมาะกับการบันทึกกิจกรรม หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นชั้นเรียนทุกวัน การบันทึกเลือกของเด็กเหมาะสมสำหรับใช้บันทึกลักษณะเฉพาะหรือปฏิริยาที่เด็กมีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เป็นต้น ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะเลือกใช้เครื่องมือประเมินพัฒนาการให้เหมาะสม เพื่อจะได้ผลของพัฒนาการที่ถูกต้องตามต้องการ

1.3 ดำเนินการประเมิน และบันทึกพัฒนาการ หลังจากที่ได้วางแผนและเลือกเครื่องมือที่จะใช้ประเมิน และบันทึกพัฒนาการแล้ว ก่อนจะลงมือประเมินและบันทึกจะต้องอ่านคู่มือ หรือคำอธิบายวิธีการใช้เครื่องมือ นั้น ๆ อย่างละเอียด แล้วจึงดำเนินการตามขั้นตอนที่ปรากฏในคู่มือ และบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรต่อไป

1.4 การประเมิน และสรุป การประเมิน และสรุปนั้นต้องดูจากผลการประเมินหลาย ๆ ครั้งมิใช่เพียงครั้งเดียว หรือนำเอาผลจากการประเมินเพียงครั้งเดียวมาสรุป การประเมินเพียงครั้งเดียวมาสรุป อาจทำให้ผิดพลาดได้ ผลการประเมินดูได้จากผลที่ปรากฏในเครื่องมือประเมิน และบันทึกพัฒนาการ เช่น การประเมินใช้กล้ามเนื้อใหญ่ของเด็กอายุ 3 ปี ปรากฏว่า ยังเดินขึ้นบันไดสลัดเท้าไม่ได้ก็ต้องพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ยังไม่แข็งแรงเหมาะสมกับวัยต้องจัดกิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ส่วนขาต่อไป

1.5 รายงานผล เมื่อได้ผลจากการประเมิน และสรุปพัฒนาการของเด็กแล้วผู้สอนจะต้องตัดสินใจว่าจะรายงานข้อมูล ไปยังผู้ใด เพื่อจุดประสงค์อะไร และจะต้องใช้รูปแบบใดสำหรับรายงาน เช่น ต้องรายงานผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง เพื่อให้ทราบว่ามีกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้เด็กนั้น ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กแต่ละคนอย่างไรเป็นไปตามจุดประสงค์หรือไม่ เพื่อจะได้วางแผนช่วยเหลือเด็กได้ตรงตามความต้องการต่อไปโดยสถานศึกษาจะมีสมุดรายงานประจำตัวเด็ก ผู้สอนใช้สมุดรายงานนั้นเป็นเครื่องมือหรือแบบรายงานผู้ปกครองได้ และถ้าผู้สอนมีข้อเสนอแนะหรือจะขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งเสริมการเด็กก็อาจจะเขียนเพิ่มเติมลงไป ในสมุดรายงาน และต้องคำนึงไว้เสมอไม่ว่าจะใช้แบบรายงานใด ข้อมูลควรจะมี ความหมายเกิดประโยชน์แก่เด็กเป็น

สำคัญการบันทึกข้อความลงในสมุดรายงานประจำตัวเด็ก ผู้สอนควรใช้ภาษาในทางสร้างสรรค์มากกว่าในทางลบ

1.6 การให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน ผู้สอนต้องตระหนักว่าการทำงานร่วมกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเป็นเรื่องสำคัญมาก ผู้สอนควรยกย่องผู้ปกครองที่พยายามมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเด็ก ผู้สอนจะต้องต้อนรับผู้ปกครองที่มาสถานศึกษาขอพบคุณ สำหรับความร่วมมือ เขียนจดหมายถึงผู้ปกครองเพื่อรายงานเรื่องเด็กพูดคุยด้วยตนเอง หรือ โทรศัพท์ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้ปกครองรู้สึกถึงความสำคัญของตนเอง และต้องการที่จะมีส่วนร่วมกับผู้สอนในการพัฒนาเด็กของตน

การติดต่อสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองควรจะเป็นการติดต่อสื่อสาร 2 ทาง คือ จากสถานศึกษาไปสู่บ้าน และจากบ้านมายังสถานศึกษาการนัดประชุมการณ์ กระตุ้นให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อการจัดประชุมการณ์ให้แก่เด็ก เพราะผู้ปกครองจะให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับตัวเด็ก ซึ่งผู้สอนสามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาเด็กทุกคนได้เป็นอย่างดี สำหรับการติดต่อกับผู้ปกครองอาจทำได้หลายวิธี เช่น การติดต่อด้วยวาจา ได้แก่ การสนทนาด้วยตนเอง ทางโทรศัพท์ การเยี่ยมบ้าน การประชุมผู้ปกครอง การติดต่อด้วยวิธีอื่น เช่น ป้ายติดประกาศ วารสาร ข่าวสาร ผู้รับฟังความคิดเห็น เป็นต้น นอกจากนี้อาจให้ผู้ปกครองอาสาสมัครมาช่วยงานผู้สอนในสถานศึกษา เช่น เล่านิทาน ร้องเพลง และอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ช่วยสังเกตเด็ก บันทึกพัฒนาการและอื่น ๆ อีกมากมายที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็ก ซึ่งสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำงานกับผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง

2. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็ก

ในการสรุปผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยแต่ละครั้ง ควรใช้วิธีการประเมินอย่างหลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด วิธีการที่เหมาะสมและนิยมใช้ในการประเมินเด็กปฐมวัย มีด้วยกันหลายวิธี ดังต่อไปนี้

2.1 การสังเกตและการบันทึก การสังเกต มีอยู่ 2 แบบ คือ การสังเกตอย่างมีระบบ ได้แก่ การสังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนตามแผนที่วางไว้ และอีกแบบหนึ่งคือ การสังเกตแบบไม่เป็นทางการ เป็นการสังเกตในขณะที่เด็กทำกิจกรรมประจำวันและเกิดพฤติกรรมไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น และผู้สอนจดบันทึกไว้ การสังเกตเป็นวิธีการที่ผู้สอนใช้

2.2 การสนทนา สามารถใช้การสนทนาทั้งเป็นกลุ่ม หรือรายบุคคลเพื่อ ประเมินความสามารถการแสดงความคิดเห็นพัฒนาการด้านการใช้ภาษาของเด็กและบันทึกผล การสนทนาลงในแบบบันทึกผลการสนทนาลงในแบบบันทึกพฤติกรรม หรือบันทึกประจำวัน

2.3 การสัมภาษณ์ ด้วยวิธีพูดคุยกับเด็กเป็นรายบุคคล และควรจัดใน สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดความเครียดและวิตกกังวล ผู้สอนควรใช้คำถามที่ เหมาะสมเปิดโอกาสให้เด็กได้คิด และตอบอย่างอิสระ จะทำให้ผู้สอนสามารถประเมิน ความสามารถทางสติปัญญาของเด็ก และค้นพบศักยภาพในตัวเด็กได้โดยบันทึกข้อมูลลงใน แบบสัมภาษณ์

2.4 การรวบรวมผลงานที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าแต่ละด้านของเด็ก เป็นรายบุคคล โดยจัดเก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มผลงาน ซึ่งเป็นวิธีการรวบรวมและจัดระบบข้อมูล ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวเด็กโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ รวบรวมเอาไว้อย่างมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนแสดง การเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการแต่ละด้าน นอกจากนี้ยังรวมเครื่องมืออื่น ๆ เช่น แบบสอบถาม ผู้ปกครอง แบบสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกสุขภาพอนามัย ฯลฯ เอาไว้ในแฟ้มผลงาน เพื่อ ผู้สอนจะได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กอย่างชัดเจนและถูกต้อง การเก็บผลงานของเด็กจะไม่ถือ ว่าเป็นการประเมินผล ด้านงานแต่ละชิ้นถูกรวบรวมไว้โดยไม่ได้รับการประเมินจากผู้สอนและ ไม่มีการนำผลมาปรับปรุงการสอนของผู้สอน ดังนั้น จึงเป็นแต่การเก็บสะสมผลงานเท่านั้น เช่น แฟ้มผลงานขีดเขียน งานศิลปะ จะเป็นเพียงแค่แฟ้มผลงานเด็กถ้าไม่มีการประเมิน แฟ้ม ผลงานนี้จะเป็นเครื่องมือการประเมินต่อเมื่องานที่สะสมแต่ละชิ้นถูกใช้ในการบ่งบอก ความก้าวหน้า ความต้องการของเด็กและเป็นการเก็บสะสมอย่างต่อเนื่องที่สร้างสรรค์โดย ผู้สอนและเด็ก

ผู้สอนสามารถใช้แฟ้มผลงานอย่างมีคุณค่าสื่อสารกับผู้ปกครอง เพราะ การเก็บผลงานเด็กอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในแฟ้มผลงานเป็นข้อมูลให้ผู้ปกครองสามารถ เปรียบเทียบความก้าวหน้าที่สุดของตนมีเพิ่มขึ้นจากผลงานชิ้นแรกกับชิ้นต่อ ๆ มา ข้อมูลใน แฟ้มผลงานประกอบด้วย ตัวอย่างผลงานการขีดเขียน การอ่าน และข้อมูลบางประการของเด็ก ที่ผู้สอนเป็นผู้บันทึก เช่น จำนวนเล่มของหนังสือที่เด็กอ่าน ความถี่ของการเลือกอ่านที่มุม หนังสือในช่วงเวลาเลือกเสรี การเปลี่ยนแปลงอารมณ์ ทัศนคติ เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้จะสะท้อน ภาพของความงจดงามในเด็กแต่ละคน ได้ชัดเจนกว่า การประเมิน โดยใช้การให้เกรดผู้สอน จะต้องชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบถึงที่มาของการเลือกชิ้นงานแต่ละชิ้นงานที่สะสมในแฟ้ม ผลงาน เช่น เป็นชิ้นงานที่ดีที่สุดในช่วงระยะเวลาที่เลือกชิ้นงานนั้น เป็นชิ้นงานที่แสดงความ

ต่อเนืองของงาน โครงการ ผู้สอนควรเชิญผู้ปกครองมามีส่วนร่วมในการคัดสรรชิ้นงานที่บรรจุ
ในแฟ้มผลงานของเด็ก

ข้อควรพิจารณาในการเลือกเก็บข้อมูลไว้ในแฟ้มผลงาน มีดังนี้

1. ข้อมูลที่แสดงถึงระดับพัฒนาการประสบความสำเร็จเกี่ยวกับกิจกรรมที่
เด็กกระทำซึ่ง ได้มาจากเครื่องมือการประเมิน

2. ข้อมูลที่รวบรวมจากผลงานต่าง ๆ ของเด็ก อาจให้เด็กช่วยเลือก
เก็บด้วยตัวเด็กเอง หรือ ผู้สอนกับเด็กร่วมกันเลือก

3. ข้อมูลของเด็กที่ได้จากผู้ปกครอง

2.5 การประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก ตัวชี้ของการเจริญเติบโตในเด็ก
ที่ใช้ทั่ว ๆ ไป ได้แก่ น้ำหนัก ส่วนสูง เส้นรอบศีรษะ พื้น และการเจริญเติบโตของกระดูกแนว
ทางการประเมินการเจริญเติบโต การประเมินเจริญเติบโต โดยการชั่งน้ำหนัก และวัดส่วนสูง
เด็กแล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ ในกราฟแสดงน้ำหนักตามเกณฑ์อายุของกระทรวง
สาธารณสุข ซึ่งใช้สำหรับติดตามการเจริญเติบโตโดยรวม วิธีการใช้กราฟ มีดังนี้

เมื่อชั่งน้ำหนักเด็กแล้ว นำน้ำหนักมาจุดเครื่องหมายกากบาทลงบนกราฟ
และอ่านการเจริญเติบโตของเด็ก โดยดูเครื่องหมายกากบาทว่าอยู่ในแถบสีใด อ่านข้อความที่อยู่
บนแถบสีนั้น ซึ่งแบ่งภาวะโภชนาการเป็น 3 กลุ่ม คือ น้ำหนักอยู่ในเกณฑ์ปกติ น้ำหนักมากเกินไป
เกณฑ์ น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปกครองและผู้สอน คือ ควรดูแลน้ำหนักเด็ก
อย่าให้เบี่ยงเบนออกจากเส้นปะ มิเช่นนั้นเด็กมีโอกาสน้ำหนักมากเกินไปหรือน้ำหนักน้อย
กว่าเกณฑ์ได้

ข้อควรคำนึงในการประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก

1. เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านการเจริญเติบโต บางคน
รูปร่างอ้วน บางคนผอม บางคนร่างใหญ่ บางคนร่างเล็ก

2. ภาวะโภชนาการเป็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับขนาดของรูปร่างแต่
ไม่ใช่สาเหตุเดียว

3. กรรมพันธุ์ เด็กอาจมีรูปร่างเหมือนพ่อ หรือแม่คนใดคนหนึ่งถ้าพ่อ
หรือแม่เตี้ย ลูกอาจเตี้ย และพวกนี้อาจมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย และมักจะเป็นเด็กที่ทาน
อาหารได้น้อย

4. ช่วงครึ่งหลังของขวบปีแรก น้ำหนักเด็กจะขึ้นช้า เนื่องจาก ห่วง
เล่นมากขึ้น และความอยากอาหารลดลง

9. การจัดสภาพแวดล้อม

การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัย มีความสำคัญต่อเด็กเนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ดังนั้น การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม และการเรียนรู้ของเด็ก เด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า จึงจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของหลักสูตร เพื่อส่งผลให้บรรลุจุดหมายในการพัฒนาเด็ก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2547 ง : 97-103)

การจัดสภาพแวดล้อมจะต้องคำนึงถึงสิ่ง ต่อไปนี้

1. ความสะอาด ความปลอดภัย
2. ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น
3. ความสะดวกในการทำกิจกรรม
4. ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำห้องส้วม สนามเด็กเล่น
5. ความเพียงพอ เหมาะสมในเรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อ และ

เครื่องเล่น

6. บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่น และมุมประสบการณ์ต่าง ๆ

1. สภาพแวดล้อมในห้องเรียน

หลักสำคัญในการจัดต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด เป้าหมายของการพัฒนา ความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวของตัวเอง ให้เกิดความรู้สึกรอบอุ้ม มั่นใจและมีความสุข ซึ่งอาจจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตร ดังนี้

- 1.1 พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและผู้สอน
- 1.2 ที่แสดงผลงานของเด็ก อาจจัดเป็นแผ่นป้าย หรือที่แขวนผลงาน
- 1.3 ที่เก็บเพิ่มผลงานของเด็ก อาจจัดทำเป็นกล่องหรือจัดใส่แฟ้ม

รายบุคคล

- 1.4 ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวเด็ก อาจทำเป็นช่องตามจำนวนเด็ก
- 1.5 ที่เก็บเครื่องใช้ของผู้สอน เช่น อุปกรณ์การสอน ของส่วนตัวผู้สอน
- 1.6 ป้ายนิเทศตามหน่วยการสอนหรือสิ่งที่เด็กสนใจ

2. พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรม และการเคลื่อนไหว ต้องกำหนดให้ชัดเจน ควรมีพื้นที่ที่เด็กสามารถจะทำงานได้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมด้วยกันในกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระกิจกรรมหนึ่งไปยังกิจกรรมหนึ่งโดยไม่รบกวนผู้อื่น

3. พื้นที่จัดมุมเล่น หรือมุมประสบการณ์ สามารถจัดได้ตามความเหมาะสม ขึ้นอยู่กับสภาพของห้องเรียน จัดแยกส่วนที่ใช้เสียดังและแยกออกจากกัน เช่น มุมบล็อกลูก อยู่ห่างจากมุมหนังสือ มุมบทบาทสมมติอยู่ติดกับมุมบล็อกลูก มุมวิทยาศาสตร์อยู่ในกลุ่มมุมศิลปะ ฯลฯ ที่สำคัญจะต้องมีของเล่น วัสดุอุปกรณ์ในมุมอย่างเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็ก การเล่นในมุมเล่นอย่างเสรี มักถูกกำหนดไว้ในตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อให้โอกาสเด็กได้เล่นอย่างเสรีประมาณวันละ 60 นาที การจัดมุมเล่นต่าง ๆ ผู้สอนควรคำนึงถึง สิ่งต่อไปนี้

3.1 ในห้องเรียนควรมีมุมเล่นอย่างน้อย 3 - 5 มุม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับพื้นที่ของห้อง

3.2 ควรมีการผลัดเปลี่ยนสื่อของเล่นตามมุมบ้าง ตามความสนใจของเด็ก

3.3 ควรจัดให้มีประสบการณ์ที่เด็กได้เรียนรู้ไปแล้วปรากฏอยู่ในมุมเล่น เช่น เด็กเรียนรู้เรื่องผีเสื้อ ผู้สอนอาจจัดให้มีการเลี้ยงหนอน หรือมีผีเสื้อตัวฟ ใสกล่องไว้ให้เด็กดูในมุมธรรมชาติศึกษาหรือมุมวิทยาศาสตร์ ฯลฯ

3.4 ควรเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดมุมเล่น ทั้งนี้ เพื่อจูงใจให้เด็กรู้สึกเป็นเจ้าของ อยากเรียนรู้ อยากเข้าเล่น

3.5 ควรเสริมสร้างวินัยให้กับเด็ก โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่าเมื่อเล่นเสร็จแล้วจะต้องจัดเก็บอุปกรณ์ทุกอย่างเข้าที่ให้เรียบร้อย

4. มุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ที่ควรจัดให้ มีดังนี้

มุมบล็อกลูก เป็นมุมที่จัดเก็บบล็อกลูกไม้ต้นที่มีขนาดและรูปร่างต่าง ๆ กัน เด็กสามารถนำมาเล่นต่อประกอบกันเป็นสิ่งต่าง ๆ ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง มุมบล็อกลูก เป็นมุมที่ควรจัดให้อยู่ห่างจากมุมที่ต้องการความสงบ เช่น มุมหนังสือ ทั้งนี้ เพราะเสียงจากการเล่นบล็อกลูก อาจทำลายสมาธิเด็กที่อยู่ในมุมหนังสือได้ นอกจากนี้ยังควรอยู่ห่างจากทางเดินผ่าน หรือทางเข้าออกของห้องเพื่อไม่ให้กีดขวางทางเดินหรือเกิดอันตรายจากการเดินสะดุดไม้บล็อกลูก การจัดเก็บไม้บล็อกลูกเหล่านี้ ควรจัดวางไว้ในระดับที่เด็กสามารถหยิบมาเล่น หรือการนำเก็บด้วยตนเองได้อย่างสะดวก ปลอดภัย

มุมหนังสือ ในห้องเรียนควรมีที่เงียบสงบ สำหรับให้เด็กได้ดูรูปภาพ อ่านหนังสือนิทาน ฟังนิทาน ผู้สอนควรได้จัดมุมหนังสือให้เด็กได้คุ้นเคยกับตัวหนังสือ และได้ทำ

กิจกรรมสงบ ๆ ตามลำพังหรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มุมหนังสือ เป็นมุมที่ต้องการความสงบควรจัดห่างจากมุมที่มีเสียง เช่น มุมบลิ๊อค มุมบทบาทสมมติ ฯลฯ และควรจัดบรรยากาศสงบใจให้เด็กได้เข้าไปใช้เพื่อเด็กจะได้คุ้นเคยกับตัวหนังสือ และปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก

มุมบทบาทสมมติ เป็นมุมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กมีโอกาสได้นำเอา

ประสบการณ์ที่ได้รับจากบ้าน หรือชุมชนมาเล่นแสดงบทบาทสมมติ เลียนแบบบุคคลต่าง ๆ ตามจินตนาการของตนเอง เช่น เป็นพ่อแม่ในมุมบ้าน เป็นหมอในมุมหมอ เป็นพ่อค้าแม่ค้าในมุมร้านค้า ฯลฯ การเล่นดังกล่าวเป็นการปลูกฝังความสำนึกถึงบทบาททางสังคมที่เด็กได้พบเห็นในชีวิตจริง มุมบทบาทสมมตินี้ ควรอยู่ใกล้มุมบลิ๊อค และอาจจัดให้เป็นสถานที่ต่าง ๆ นอกเหนือจากการจัดเป็นบ้าน โดยสังเกตการเล่นและความสนใจของเด็กว่ามีการเปลี่ยนแปลงบทบาทการเล่นจากบทบาทเดิมไปสู่รูปแบบการเล่นอื่นหรือไม่ อุปกรณ์ที่นำมาจัดก็ควรเปลี่ยนไปตามความสนใจของเด็กเช่นกัน ดังนั้นมุมบทบาทสมมติจึงอาจจัดเป็นบ้าน ร้านอาหาร ร้านขายของ ร้านเสริมสวย โรงพยาบาล เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันอุปกรณ์ที่นำมาจัดให้เด็กต้องไม่เป็นอันตรายและมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุมธรรมชาติศึกษา เป็นมุมเล่นที่ผู้สอนจัดรวบรวมสิ่งของต่าง ๆ หรือสิ่งที่มีในธรรมชาติมาให้เด็กได้สำรวจ สังเกต ทดลอง ค้นพบด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้กับเด็ก เป็นมุมที่ต้องการความสงบ คล้ายมุมหนังสือจึงจัดไว้ใกล้กันได้ และเพื่อเราให้เด็กสนใจในสิ่งที่นำมาแสดง ของที่จัดวางไว้จึงควรอยู่ในระดับที่เด็กหยิบ จับ ดูวัสดุอุปกรณ์เหล่านั้น ได้โดยสะดวก และสิ่งที่นำมาตั้งแสดงนั้น ไม่ควรจะต้องแสดงของสิ่งเดียวกันตลอดปี แต่ควรจะปรับเปลี่ยนให้น่าสนใจ

มุมศิลปะ กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเด็กได้หลายด้าน เช่น ทางด้านกล้ามเนื้อ ซึ่งจะช่วยทำให้มือของเด็กพร้อมที่จะจับดินสอเขียนหนังสือ ได้เมื่อไปเรียนใน ชั้นประถมศึกษา นอกจากนี้ยังช่วยในการพัฒนาทางอารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เด็กมีโอกาสทำงานลำพังและทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักปรับตัวที่จะทำงานด้วยกันและส่งเสริมจินตนาการ วามคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น การจัดให้มีมุมศิลปะจึงเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กได้พัฒนามากขึ้นและสนองความสนใจ ความต้องการของเด็กวัยนี้ได้เป็นอย่างดี มุมศิลปะเป็นมุมหนึ่งที่ต้องใช้สมาธิในการทำงาน จึงควรจัดให้อยู่ในบริเวณที่ต้องการความสงบ เช่นกัน อาจจัดเป็น โต๊ะสำหรับให้เด็กทำงานศิลปะ โดยมีผ้าพลาสติกหรือกระดาษปูกันเลอะเทอะก่อนทำงาน และจัดวางอุปกรณ์ทำงานศิลปะไว้บน โต๊ะ หรือจัดให้กระดานขาหยั่งสำหรับเด็กเขียนระบายสีน้ำ

สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน คือ การจัดสภาพแวดล้อมภายในอาณาบริเวณรอบ ๆ สถานศึกษา รวมทั้งจัดสนามเด็ก พร้อมเครื่องเล่นสนาม จัดระวางรักษาความปลอดภัย ภายในบริเวณสถานศึกษาและบริเวณรอบนอกสถานศึกษา ดูแลรักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ ให้ความร่มรื่นรอบ ๆ บริเวณสถานศึกษา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก

บริเวณสนามเด็กเล่น ต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตร ดังนี้

สนามเด็กเล่น ควรมีพื้นผิวหลายประเภท เช่น ดิน ททราย หญ้า พื้นสำหรับเล่นของเล่นที่มีล้อ รวมทั้งที่ร่ม ที่โล่งแจ้ง พื้นดินสำหรับขุด ที่เล่นน้ำ บ่อทราย พร้อมอุปกรณ์ประกอบการเล่น เครื่องเล่นสนามสำหรับปีนป่าย ทรงตัว ฯลฯ ทั้งนี้ ต้องไม่ติดกับบริเวณที่มีอันตราย ต้องหมั่นตรวจตราเครื่องเล่นให้อยู่ในสภาพแข็งแรง ปลอดภัยอยู่เสมอ และหมั่นดูแลเรื่องความสะอาด

ที่นั่งเล่นพักผ่อน จัดที่นั่งไว้ได้ต้น ไม่มีร่วมเงา อาจใช้กิจกรรมกลุ่มย่อย ๆ หรือกิจกรรมที่ต้องการความสงบ หรืออาจจัดเป็นลานนิทรรศการให้ความรู้แก่เด็ก และผู้ปกครอง

บริเวณธรรมชาติ ปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผักสวนครัว หากบริเวณสถานศึกษามีไม่มากนักอาจปลูกพืชในกระบะ หรือกระถาง

สรุป หลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลักสูตรแกนกลาง ที่แต่ละ โรงเรียนนำมาปรับให้เข้ากับบริบทของโรงเรียน เพื่อนำไปใช้ในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนตั้งอยู่ หลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัยจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 10 หัวข้อ คือ ปรัชญาการศึกษาระดับปฐมวัย หลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย จุดหมายการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย คุณลักษณะตามวัย โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาระดับปฐมวัย การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดประสบการณ์ การเขียนแผนการจัดประสบการณ์ การประเมิน พัฒนาการ การจัดสภาพแวดล้อม ทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะต้องถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยของแต่ละโรงเรียน

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดการจัดการศึกษาของหน่วยงานและนักวิชาการ ดังนี้ สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554 : 9 –10) ผู้วิจัยได้นำหลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมาเป็นกรอบแนวคิด 6 ด้าน ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม

กมล ภูประเสริฐ (2547 : 9 - 16) ได้ให้ความหมายความหมายของการสร้างหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรคือ แผนงานประสบการณ์เรียนรู้ หลักสูตรต้องสามารถให้ทางเลือกที่หลากหลาย เช่น โปรแกรมการศึกษา แผนงานประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นต้น
2. หลักสูตรสามารถที่จะสร้างทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความคิดรวบยอด และความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล
3. ลำดับขั้นการวางแผนหลักสูตร คือ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การวิเคราะห์ทางเลือก การเลือกออกแบบหลักสูตร การสร้างหลักสูตร และการออกแบบการประเมินผล
4. ครูผู้สอนต้องเลือกเนื้อหา กิจกรรม เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้เพื่อการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ
5. การวัดและประเมินผลต้องให้เหมาะกับอายุ และระดับการพัฒนารเด็กและครูต้องวัดและประเมินผลความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคล ครูต้องสร้างความสัมพันธ์กับเด็กเตรียมกิจกรรมที่เหมาะสมให้เด็กสามารถเลือกโปรแกรมด้วยตนเอง

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546 : 9) ได้ให้ความหมายความหมายของการสร้างหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรปฐมวัยในความหมายเน้นเด็กเป็นสำคัญ คือ เน้นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งเด็กเป็นผู้เลือกตัดสินใจทำ โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนและคอยช่วยเหลือเด็กในการทำกิจกรรมนั้น
2. หลักสูตรปฐมวัยในความหมายมวลประสบการณ์ของเด็กในโรงเรียน แนวคิดการจัดประสบการณ์ในความหมายนี้คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นประสบการณ์ของเด็กในสถานศึกษามุ่งการสนองความต้องการของเด็ก เน้นเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก กระบวนการกลุ่ม วิธีที่สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติต่อกันและกัน การสื่อสารระหว่างกัน
3. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในความหมายแผนสำหรับการสอน เป็นแนวการจัดประสบการณ์ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำขึ้นมาเพื่อเป็นแนวการจัดประสบการณ์ให้ครูได้นำไปใช้ในห้องเรียน
4. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในความหมายการจัดประสบการณ์เป็นหน่วยการเรียนรู้ มีแบ่งเป็นรายวิชา แต่จัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนเป็นเรื่อง หรือ หน่วย มาบูรณาการกัน

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542 : 42) ได้ให้ความหมายความหมายของการสร้างหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยควรมีลักษณะดังนี้

1. หลักสูตรควรเน้นสภาพชีวิตจริง กิจกรรมที่จัดควรเปิดโอกาสให้เด็กรู้จักการแก้ปัญหาและแสดงความรู้สึกรักใคร่ของตนอย่างอิสระ
2. หลักสูตรควรเน้นการปรับตัวของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้และทางร่วมกับผู้อื่น
3. การจัดประสบการณ์ควรเป็นพัฒนาการทางร่างกายให้มากที่สุด โดยให้เด็กใช้กล้ามเนื้อใหญ่และเล็กในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
4. หลักสูตรควรเน้นการพัฒนาสติปัญญา โดยที่เน้นการแก้ปัญหา
5. การจัดประสบการณ์ควรเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรีมากกว่าทำตามครู
6. สถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยควรเปิดโอกาสให้เด็กพัฒนาความคิดรวบยอด
7. สถานศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยควรเป็นสถานที่ที่เด็กมีความอบอุ่น ปลอดภัย
8. ตารางเวลาควรยืดหยุ่นตามความสนใจของเด็ก
9. ครูผู้สอนปฐมวัยควรรู้เกี่ยวกับ มนุษยวิทยา สังคมวิทยา พัฒนาการของเด็ก และจิตวิทยา
10. การให้การศึกษาแก่พ่อแม่ควรเป็นโครงการหนึ่งและเป็นแนวโน้มใหม่ที่ควรรวมอยู่ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย
11. ควรมีโครงการต่อเนื่องระหว่างสถานศึกษาอนุบาลกับสถานศึกษาประถม เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการประเมินผล และเพิ่มพูนทัศนคติและความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาอนุบาลกับสถานศึกษาประถม

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 48) ได้กล่าวว่า การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรต้องพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจสังคม และสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554 : 9 -10) ได้กล่าวถึงการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม หลักสูตรจะต้องมีการปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงให้เป็นหลักสูตรที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมและบริบทของโรงเรียนแต่ละแห่ง การสร้างจะต้องให้หลายคนมีส่วนร่วม นับตั้งแต่ผู้บริหาร ครูผู้สอน ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ร่วมกันเป็นคณะจัดทำ การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัย และประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ ได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรม และภาษาของเด็กพัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

โดยสรุป การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม หมายถึง การศึกษาข้อมูล สภาพ ปัญหา และความต้องการ กำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ เป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมายการสร้าง ความเข้าใจในของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับปฐมวัย คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง นักเรียน โดยมุ่งเน้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนทุกด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยคำนึงถึงวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 48) ได้กล่าวว่า การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลายไม่เครียดมีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมคั้งนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็ก แต่ละคนจะเรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554 : 9 -10) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในห้องเรียนจะต้องมีมุมประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างน้อย 5 มุม คือ มุมบ้าน มุมหอม มุมสร้างสรรค์ มุมร้านค้า และมุมวิทยาศาสตร์ และต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความ

สนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลายไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุ อุปกรณ์มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และ โลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกันกับคนอื่นในสังคม ดังนั้นสภาพแวดล้อมทั้งภายใน และนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย สภาพแวดล้อมภายนอกที่สำคัญจะมีสนามเด็ก ควรมีเครื่องเล่นสนามให้เด็กได้อย่างเพียงพอกับจำนวน และต้องใช้ได้ดีมีความปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุในขณะที่เล่น สวนหย่อมมีความสำคัญกับเด็กมาก เด็กจะได้พักผ่อนโดยการชมดอกไม้ ต้น ไม้ ในสวนหย่อม ต้น ไม้ ดอกไม้ที่นำมาปลูกจะต้องเป็นพันธุ์ที่มีราคาไม่แพง และดูแลรักษาง่าย

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542 : 42) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญต่อเด็กเนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง และต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ดังนั้น การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กเด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็น ประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า จึงจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของหลักสูตรเพื่อส่งผลให้บรรลุจุดหมายในการพัฒนาเด็ก

การจัดสภาพแวดล้อมจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความสะอาด ความปลอดภัย
2. ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น
3. ความสะดวกในการทำกิจกรรม
4. ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำห้องส้วม สนามเด็กเล่น
5. ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อและ เครื่องเล่น
6. บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่าง ๆ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 3 - 4) ได้กล่าวว่า การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น

ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการ อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม

โดยสรุป การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนระดับปฐมวัย ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มีสถานที่สะอาด ปลอดภัย จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้อบอุ่นเหมือนบ้าน มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้ครบทุกมุมประสบการณ์ เปิด โอกาสให้เด็กได้เลือกเล่นกิจกรรมอย่างเสรี มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย จัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน รมรื่น สวยงาม เหมาะกับการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และ โลกที่เด็กอยู่รวมทั้งพัฒนาการทุกด้านอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างเป็นสุข

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 48) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้ออกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้ง 2 ฝ่าย โดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้นผู้สอนจะต้องยอมรับเห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผน สร้างสภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554 : 9 -10) ได้กล่าวว่า ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้ออกความรู้ หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็กที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้ง 2 ฝ่าย โดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้สอนจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบ ก่อน เพื่อจะได้วางแผน สร้างสภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุง ใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก ส่งเสริมสนับสนุนให้ค้นหาคำความรู้ด้วยตนเองแทนที่

คุณครูจะเป็นผู้บอก เพราะว่าการที่เด็กค้นหาความรู้ด้วยตนเองจะดีก่าสิ่งนั้น ได้ดีและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

กมล ภูประเสริฐ (2547 : 9 - 16) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่จะต้องทำ การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ตลอดจนมีการอำนวยความสะดวกเพื่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ หลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอนควรจัดความรู้ และคุณสมบัติอื่นที่ต่อการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างถูกต้องเหมาะสมเปิด โอกาสให้ผู้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เนื้อหาที่สอนยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่นที่เรียน

อุทัย บุญประเสริฐ (2548 : 85) ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในสถานศึกษานั้นควรส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะการคิด การจัดการ เสนอข้อมูล การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติงานจริง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 3 - 4) ได้เสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนไว้ 9 ประการคือ

1. การจัดการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือบูรณาการทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์ และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด
4. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม
5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียน ได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ
6. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้สอดคล้องการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ เป็นต้น และใช้ควบคู่ไปด้วย
9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการปฏิบัติของผู้เรียน

โดยสรุป การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก มีการนำเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมมาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กสอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน จัดทำแผนการจัดประสบการณ์เป็นปัจจุบัน มีการพัฒนาตนเอง ปรับปรุง ใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก ครูผู้สอนระดับปฐมวัยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยในการเล่น เปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้ตัดสินใจเลือกปฏิบัติด้วยตนเอง เน้นกระบวนการกลุ่ม ใช้สื่อและของจริงประกอบ

4. การบูรณาการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2547 : 50) ได้กล่าวถึงการบูรณาการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 3- 5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จะจัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวันอาจใช้ชื่อเรียกกิจกรรมแตกต่างกันในแต่ละหน่วยงาน แต่ทั้งนี้ต้องครอบคลุมประสบการณ์สำคัญที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และความยืดหยุ่นให้มีสาระการเรียนรู้ที่เด็กสนใจและสาระการเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนด เมื่อเด็กได้รับประสบการณ์สำคัญและทำกิจกรรมในแต่ละหัวข้อเรื่องแล้ว เด็กเกิดแนวคิดตามหลักสูตร มีนักวิชาการได้กล่าวถึงหลักการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไว้ดังนี้

Bloom (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 3 - 4); อ้างอิงมาจาก Bloom. 1956 : 11 - 12) ได้ให้ความหมายการบูรณาการเรียนรู้ คือ การจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภายใต้ภาวะที่เหมาะสมจะช่วยให้ความแตกต่างระหว่างบุคคลหมดไป

Good (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 3 - 4) ; อ้างอิงมาจาก Good. 1959) ได้ให้ความหมาย การบูรณาการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการในการได้รับความรู้หรือการเกิดทักษะ โดยการกระทำหรือการเห็นสิ่งต่าง ๆ หรือกระบวนการของจิตสำนึกในการรับรู้ถึงความรู้ ทักษะ และทัศนคติ โดยการมีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งต่าง ๆ

Ragan และ Shepherd (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 3 - 4) ; citing Ragan and Shepherd, 1971 : 701) ได้ให้ความหมายการบูรณาการเรียนรู้ หมายถึง ประสบการณ์ที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียนคือ การให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์หรือมีส่วนร่วมในกลุ่ม ซึ่งจะทาให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะทางสังคม ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะของการอยู่ร่วมกันในสังคม ประชาธิปไตย และการเรียนรู้เนื้อหาวิชา ผลของการเรียนรู้นี้ช่วยให้ผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียนมีทักษะของความเป็นผู้นำ รู้จักทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ปัญหา ตลอดจนสามารถประเมินผล การเรียนรู้ของตัวเองได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 48) ได้กล่าวว่า การบูรณาการเรียนรู การจัดการเรียนการสอนการศึกษาปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการ คือ หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้น เป็นหน้าที่ของผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะหลากหลายประสบการณ์สำคัญ อย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554 : 9 -10) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่าหนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะ และหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้น เป็นหน้าที่ของผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรมหลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญแล้วนำทักษะ และกิจกรรมเหล่านั้นมาหล่อหลอมรวมเข้าด้วยกันเป็นการบูรณาการอย่างเหมาะสมและพัฒนาการเพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

โดยสรุป การบูรณาการเรียนรู หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ยึดหลักการ หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ กิจกรรมการเรียนรูในแต่ละวันให้เด็กได้เรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ สอดคล้องกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ เป็นการหลอมรวมกิจกรรมหลายกิจกรรมเข้าไว้ด้วยกันเพื่อส่งเสริมการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก และการจัดกิจกรรมการเรียนรูในแต่ละวันโดยการบูรณาการกิจกรรมหลักเข้าด้วยกัน

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

นันทิยา น้อยจันทร์ (2548 : 159) ได้กล่าวว่า การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัยเป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็กปฐมวัย

เป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนาข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุงการวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งได้กล่าวถึงการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยว่าจะยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนเองและพัฒนาการของเด็กว่าจะบรรลุตามจุดประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการ ข้อมูลจากครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงานสามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลการประเมินผลพัฒนาการจะนำมาใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็กและขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กวัยนี้อีกด้วย (นันทิยา น้อยจันทร์. 2548 : 159)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 3 - 4) ได้แสดงความคิดเห็นการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยว่ามีลักษณะแตกต่างไปจากการประเมินผลในระดับอื่น ๆ การประเมินผลสำหรับเด็กเล็กจะไม่สามารถใช้การสอบข้อเขียนได้ แต่ควรอาศัยการสังเกต สัมภาษณ์ จัดบันทึกพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้และเห็นภาพจน์ของพัฒนาการเด็กในด้านต่าง ๆ คือ ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งพ่อแม่และครูควรมีแฟ้มสำหรับจดบันทึกความก้าวหน้าของเด็กสำหรับเด็กปฐมวัย พ่อแม่และครูมักจะสนใจในเรื่องการเจริญเติบโตทางร่างกาย สุขภาพอนามัยและความสมบูรณ์เป็นสำคัญ รองลงมาคือ ความฉลาดและความเก่งของเด็ก แต่บางครั้งอาจจะลืมนึกไปถึงพัฒนาการทางด้านสังคมและอารมณ์ ซึ่งพัฒนาการทั้ง 4 ด้านนี้ เป็นสิ่งที่ควรจะต้องเกิดขึ้นในตัวเด็กไปพร้อม ๆ กันทุกด้าน การอบรมเลี้ยงดูที่ปลูกฝังให้เด็กพัฒนาเพียงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวจะทำให้เด็กไม่สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546 : 9) ได้กล่าวว่าการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย เป็นกระบวนการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้มุ่งนาข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุงและวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การประเมินพัฒนาการควรยึดหลักดังนี้

1. ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนาผลมาพัฒนาเด็ก
2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
3. สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน

4. ประเมินอย่างมีระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจัดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

5. ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 3 - 5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 48) ได้กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กปฐมวัยยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่า ได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการ จากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจากครอบครัวของเด็กตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงานสามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผนการจัดกิจกรรมซึ่งให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554 : 9 -10) ได้กล่าวว่า การประเมินเด็กวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่า ได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการ จากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงาน ครูผู้สอนต้องเก็บรวบรวมผลงานของเด็กตั้งแต่เปิดเรียนตลอดจนถึงสิ้นเทอมแล้วนำผลงานนั้นออกมาคัดเลือกนำเอาผลงานที่ดีที่สุดมาสัก 10 ชิ้น ในผลงานของเด็กก็จะเห็นการแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจากผลงานและครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงานสามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

โดยสรุป การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก หมายถึง การวางแผน ประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กร่วมกัน ครูผู้สอนระดับปฐมวัยศึกษาและทำความเข้าใจ

เข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุ มีการเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสม หลากหลายสำหรับใช้ประเมินและบันทึกพัฒนาการ มีการบันทึกและประเมินพัฒนาการเด็ก ครอบคลุมทุกด้าน โดยครูผู้สอนระดับปฐมวัยมีการประเมินพัฒนาการเด็กตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับเด็กรวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน โดยได้รายงานให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนรับทราบ

6. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 48) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ หรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้นผู้สอนจึงมีอิสระแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยเด็ก ความหมายหลักสูตร

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2554 : 9 -10) ได้กล่าวว่า การไปเยี่ยมครอบครัว หรือผู้ปกครองของเด็กแต่ละคนเป็นการสร้างความคุ้นและความสัมพันธ์กันระหว่างครูผู้สอนกับผู้ปกครอง ถ้าครูผู้สอนต้องการข้อมูลของเด็กขณะที่อยู่บ้านกับอยู่ในห้องเรียนว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาก ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครอง จะต้องมีการเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ หรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้ บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้น ผู้สอนจึงมีอิสระแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

โดยสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามาร่วมสังเกตเด็ก ขณะที่เด็กอยู่โรงเรียน มีการจัดประชุมผู้ปกครองเพื่อรับทราบข้อมูลของโรงเรียน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล การประสานสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนระดับปฐมวัย ผู้ปกครองนักเรียนเพื่อส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก ส่งเสริมการจัดกิจกรรมระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก

สรุป ได้ว่าหลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ตามแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัย 6 ด้าน ครูผู้สอนจะต้องจัดให้ครอบคลุมทั้งหมดทุกด้าน เช่น การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม จะต้องมีการสร้าง และปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย และเหมาะสมกับความต้องการของชุมชน โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ชั้นปฐมวัย ผู้ปกครองเด็กมาร่วมกันจัดทำหลักสูตร การจัดกิจกรรมสิ่งส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การสร้างศักยภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก การบูรณาการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก เพราะว่า แนวคิดแต่ละด้านมีความสำคัญจะขาดด้านใดด้านหนึ่งก็จะทำให้การศึกษาระดับปฐมวัยไม่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพเท่าที่ควร

บทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

การนำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรในระบบสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้สอน พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง และชุมชน มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็ก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2547 ข : 111-115)

1. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยในระบบสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาท ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและมีวิสัยทัศน์ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย
2. คัดเลือกบุคลากรที่ทำงานกับเด็ก เช่น ผู้สอน พี่เลี้ยง อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงคุณสมบัติหลักของบุคลากร ดังนี้
  - 2.1 มีวุฒิทางการศึกษาด้านอนุบาลศึกษา การศึกษาปฐมวัยหรือผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย
  - 2.2 มีความรักเด็ก จิตใจดี มีอารมณ์ขันและใจเย็น ให้ความสำคัญกันเองกับเด็กอย่างเสมอภาค
  - 2.3 มีบุคลิกของความเป็นผู้สอน เข้าใจและยอมรับธรรมชาติของเด็กตามวัย
  - 2.4 พุดจาสุภาพเรียบร้อย ชัดเจนเป็นแบบอย่างได้
  - 2.5 มีความเป็นระเบียบ สะอาด และรู้จักประหยัด

2.6 มีความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงานมนหน้าที่และการปฏิบัติ
ต่อเด็ก

2.7 มีอารมณ์ร่วมกับเด็ก รู้จักรับฟัง พิจารณาเรื่องราวปัญหาต่าง ๆ ของเด็ก
และตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลด้วยความเป็นธรรมชาติ

2.8 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตสมบูรณ์

3. ส่งเสริมการจัดบริการทางการศึกษาให้เด็ก ได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง เสมอภาค
และปฏิบัติการรับเด็กตามเกณฑ์ที่กำหนด

4. ส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้ปฏิบัติงานกับเด็กพัฒนาตนเองมีความรู้ ก้าวหน้าอยู่
เสมอ

5. เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยร่วมให้ความเห็นชอบ
กำหนดวิสัยทัศน์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กทุกช่วงอายุ

6. สร้างความร่วมมือและประสานงานกับบุคลากรทุกฝ่ายในการจัดทำหลักสูตร
สถานศึกษา

7. จัดให้มีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับตัวเด็ก งานวิชาการหลักสูตรอย่างเป็นระบบ
และมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา

8. สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อม สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

9. นิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตร โดยจัดให้มีการนิเทศภายในอย่างมี
ระบบ

10. กำกับ ติดตามให้มีการประเมินคุณภาพในสถานศึกษาและนำผลจากการ
ประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพเด็ก

11. กำกับ ติดตาม ให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อนำผลจากการ
ประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการ
ของเด็ก บริบทสังคมและให้ความทันสมัย

สรุป ผู้บริหารของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา จะต้องคอย
กำกับติดตามจัดการศึกษาระดับปฐมวัย คือ คอยดูว่าครูผู้สอนระดับชั้นปฐมวัยในโรงเรียน
ของท่านได้กรอบแนวคิดในการจัดการศึกษาปฐมวัย 6 มาเป็นกรอบ หรือแนวทางในการจัด
การศึกษา เพื่อหล่อหลอมรวมเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก เพื่อให้การจัด
การศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนของท่านมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2. บทบาทครูผู้สอนระดับปฐมวัย

การพัฒนาคุณภาพเด็ก โดยถือว่าเด็กมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติ สอดคล้องกับพัฒนาการและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้น ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวบรรลุจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจึงควรมีบทบาท/หน้าที่ ดังนี้

1. บทบาทในฐานะผู้เสริมสร้างการเรียนรู้

1.1 จัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กที่เด็กกำหนดขึ้นด้วยตนเอง และผู้สอนกับเด็กร่วมกันกำหนด โดยเสริมสร้างพัฒนาการเด็กให้ครอบคลุมทุกด้าน

1.2 ส่งเสริมให้เด็กใช้ข้อมูลแวดล้อม ศักยภาพของตัวเด็ก และหลักทางวิชาการในการผลิต กระทำ หรือหาคำตอบในสิ่งที่เด็กเรียนรู้อย่างมีเหตุผล

1.3 กระตุ้นให้เด็กร่วมคิด แก้ปัญหา ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองด้วยวิธีการศึกษาที่นำไปสู่การใฝ่รู้ และพัฒนาตนเอง

1.4 จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างเสริมให้เด็กทำกิจกรรมได้เต็มตามศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.5 สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

1.6 ใช้กิจกรรมการเล่นเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.7 ใช้ปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างผู้สอนและเด็กในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้การสอนอย่างสม่ำเสมอ

1.8 จัดการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริงและนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพเด็กเต็มตามศักยภาพ

2. บทบาทในฐานะผู้ดูแลเด็ก

2.1 สังเกตและส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

2.2 ฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน

2.3 ฝึกให้เด็กมีความเชื่อมั่น มีความภาคภูมิใจในตนเองและกล้าแสดงออก

2.4 ฝึกการเรียนรู้หน้าที่ ความมีวินัยและการมีนิสัยที่ดี

2.5 จำแนกพฤติกรรม สร้างเสริมลักษณะนิสัยและแก้ปัญหาเฉพาะบุคคล

2.6 ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา บ้าน และชุมชน เพื่อให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

3. บทบาทในฐานะนักพัฒนาเทคโนโลยีการสอน

3.1 นำนวัตกรรม เทคโนโลยีทางการสอนมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

3.2 ใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็ก

3.3 จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร / กระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

3.4 พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีคุณลักษณะของผู้ใฝ่รู้ มีวิสัยทัศน์และทันสมัยทันเหตุการณ์ในยุคของข้อมูลข่าวสาร

4. บทบาทในฐานะผู้บริหารหลักสูตร

4.1 ทำหน้าที่วางแผน กำหนดหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้

4.2 จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ให้เด็กมีอิสระในการเรียนรู้ทั้งกายและใจ เปิด โอกาสให้เด็กเล่น/ทำงานและเรียนรู้ทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

4.3 ประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

สรุป ครูผู้สอนระดับปฐมวัย จะต้องความรู้ และเป็นผู้แสวงหาความรู้ในเรื่องหลักสูตร การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อที่จะนำไปใช้ในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ และแบบฝึกทักษะของเด็ก และสามารถนำแผนการจัดประสบการณ์ไปจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ได้อย่างมีคุณภาพ

3. บทบาทประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยผู้ที่มีส่วนร่วมที่สำคัญอีกคนหนึ่ง คือ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีการประชุมความร่วมมือเพื่อร่วมกันพัฒนาตามศักยภาพประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีบทบาทในการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ในบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาสมาคม/ชมรมผู้ปกครอง

1. มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการของสถานศึกษา
2. เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ให้เด็กได้เรียนรู้ และมีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง
3. ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา
4. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
5. ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
6. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ทำหน้าที่เสนอแนะในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สรุป งานวิจัยเรื่องนี้ถึงแม้ว่าประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง แต่ท่านและคณะกรรมการสถานศึกษาก็ยังมีความสำคัญ เพราะจะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา สนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพ และประสิทธิภาพยิ่งขึ้นตลอดไป

4. บทบาทของพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาที่จัดให้แก่เด็ก ที่ผู้สอนและพ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องสื่อสารกันตลอดเวลา เพื่อความเข้าใจตรงกันและพร้อมร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก ดังนั้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษา และให้ความเห็นชอบกำหนดแผนการเรียนรู้ของเด็กร่วมกับผู้สอนและเด็ก
2. ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กตามศักยภาพ
3. เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ จัดบรรยากาศในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้
4. สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น
5. อบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก

6. ป้องกันและแก้ไขปัญหา พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ตลอดจนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยประสานความร่วมมือกับผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง
7. เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการปฏิบัติตน ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีคุณธรรมนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้
8. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กและในการประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สรุป พ่อแม่เด็กหรือผู้ปกครองต้องมีส่วนร่วมและสนับสนุนส่งเสริมให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ จะอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน และส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก เพื่อเป็นการให้ความร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครองกับครูผู้สอนในการช่วยกันส่งเสริมสนับสนุนทำให้เกิดความเข้าใจกันเป็นอันดี ทั้งสองฝ่ายจะได้รับรู้ข้อมูลและพฤติกรรมของเด็ก หากพบเด็กมีปัญหาจะได้ร่วมมือกันแก้ไข ปัญหาได้ทันที่

5. บทบาทของชุมชน

การปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ชุมชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีการประสานความร่วมมือเพื่อร่วมกันพัฒนาตามศักยภาพ ชุมชนจึงมีบทบาทในการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ในบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา สมาคม/ชมรมผู้ปกครอง
2. มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการของสถานศึกษา
3. เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ให้เด็กได้เรียนรู้และมีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง
4. ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา
5. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
6. ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

7. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
ทำหน้าที่ในการเสนอแนะการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สรุป ชุมชนจะต้องให้การสนับสนุนส่งเสริม ร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนา
สถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษา สามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง และบรรลุเป้าหมายตามที่
ทางโรงเรียนตั้งไว้ โดยการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา ส่งเสริมให้มี
การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อ
เสริมสร้างพัฒนาการของเด็กทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
และของประเทศชาติ

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่
บริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการ
ภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 ขึ้นตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยถึงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชากรวัยเรียนใน 5 อำเภอ
ประกอบด้วย อำเภอวาปีปทุม อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย อำเภอนาเชือก อำเภอนาคู และอำเภอยาง
สีสุราช ประจำปีการศึกษา 2556 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 225 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. 2554 : 13)

จากรายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของสถานศึกษาในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2554 จำนวน 225 โรงเรียน
พบว่า ประสบปัญหาหลายประการ อาทิ ในด้านการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ยังมีเด็กอายุ 3-5
ปี บางกลุ่มยังไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา เนื่องจาก
ผู้ปกครองนักเรียนมีฐานะยากจน ทิ้งถิ่นฐานไปทำงานต่างถิ่น และผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญ
กับการเตรียมความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา เนื่องจากการจัดการศึกษาระดับ
ปฐมวัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีปัญหาในการจัด
การศึกษาด้านที่ 1 คือ ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม หลักสูตรการศึกษาถือเป็นแนวทาง
สำหรับจัดการศึกษา การสร้างหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนส่วนมากไม่คำนึงขั้นตอนในการ

ปรับปรุงหลักสูตรจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัย เช่น ไม่มีการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรปฐมวัย พ.ศ. 2546 ไม่ได้มีการประชุมวางแผนการจัดทำหลักสูตร ส่วนมากแล้วจะเป็นหน้าที่ของครูผู้จัดทำหลักสูตร ออกหน่วยการเรียนรู้และหาแผนการจัดประสบการณ์สำหรับการนำไปใช้จัดประสบการณ์ให้กับเด็ก เมื่อขบวนการในการทำหลักสูตรไม่มีประสิทธิภาพ ผลที่ได้รับ จึงทำให้ได้หลักสูตรที่ไม่มีคุณภาพ ด้านที่ 2 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กครูผู้ไม่จัดกิจที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้กับเด็กที่สำคัญพัฒนาการด้านสติปัญญา จึงทำให้พัฒนาการด้านนี้มีระดับคุณภาพต่ำ ด้านที่ 3 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่ตีเหมาะแก่การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กแต่สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนมีการปรับปรุงยังไม่ค่อยดีเท่าที่ควรจะเป็น อย่างเด็กเล่นบางที่แห้งไม่ปลอดภัยสำหรับเด็ก ด้านที่ 4 ด้านการบูรณาการการเรียน จะเห็นว่า ครูผู้สอนไม่มีการสอดแทรกคุณธรรม และจริยธรรมเข้าไปในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้เด็กขาดคุณธรรม และจริยธรรม นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านที่ 5 ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก มีการประเมินพัฒนาการไม่ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน ทุกกิจกรรมเป็นขาดเครื่องมือในการประเมินที่หลากหลาย ประเมินแล้วไม่ได้นำผลการประเมินมาตัดสินผลการเรียนว่าได้หรือตกเพียงนำผลการวัดไปปรับปรุงการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก ด้านที่ 6 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับครอบครัวเด็ก ครูผู้สอนกับผู้ปกครองจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อจะได้ช่วยกันพัฒนาปรับปรุง แก้ไขเด็กให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น และพฤติกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศชาติ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2554 : 18)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้กำหนดหลักการจัดประสบการณ์ดังต่อไปนี้

1. การจัดประสบการณ์

- 1.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กเป็นองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
- 1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
- 1.3 จัดให้เด็กได้รับพัฒนาการ โดยให้ความสำคัญทั้งกระบวนการและผลผลิต

1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วน
หนึ่งของการจัดประสบการณ์

1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

2. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลาย
รูปแบบเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไรเมื่อใดและ
อย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวันดังนี้

1. หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย
ของเด็กในแต่ละวันและยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น

วัย 3 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที

วัย 4 ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที

วัย 5 ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้ต่อ
เนิ่นนานเกินกว่า 20 นาที

1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรีเช่นการเล่นตามมุมการเล่นกลางแจ้ง
 ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง
กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่
กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง จัดให้
ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลัง
มากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

2. ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน
ต้องให้ครอบคลุมดังต่อไปนี้

2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ
กล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรม
โดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ
กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่น

เครื่องเล่นสัสมัฬ เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้ อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็ก มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ชื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย และศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดคล้องและคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

2.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่าง เหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มี นิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ ปฏิบัติ กิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำ ความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลองศึกษาออกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัย อย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม

2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอด ความรู้สึก ความนึกคิด ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทาง ภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัด กิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ

ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า สภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 นับว่ายังประสบปัญหาหลายประการ ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว เริ่มตั้งแต่ การวางแผน การกำหนดนโยบาย การดำเนินงานที่จะส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา ที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

คำสี ถิ่นภูเขียว (2548 : 85-87) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1-5 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีการปฏิบัติสูงกว่าด้านอื่น ได้แก่ ด้านการจัดประสบการณ์ รองลงมาคือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และด้านการประเมินพัฒนาการ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านสื่อ ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีการปฏิบัติสูงกว่าด้านอื่น ได้แก่ ด้านการจัดประสบการณ์ รองลงมาคือ ด้านสื่อและด้านการจัดสภาพแวดล้อมตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านของข้าราชการครูที่มีตำแหน่งและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านของข้าราชการครูที่มีตำแหน่งและประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

กนกพร ชูชะเอม (2550 : 86-87) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยในสถานศึกษาระดับปฐมวัย เอกชน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสภาพการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยในสถานศึกษาระดับ ปฐมวัยเอกชน จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน คือ

ด้านการส่งเสริม พัฒนาการเด็ก ด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตรและ การบริหารหลักสูตร และ ด้านการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม

2. ผลการเปรียบเทียบระดับสภาพการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของครู ปรุ้มวัยใน สถานศึกษาระดับปรุ้มวัยเอกชน จังหวัดนครปรุ้ม จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา วุฒิศึกษา และประสบการณ์ในการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะ สภาพการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของครูปรุ้มวัยใน สถานศึกษา ระดับปรุ้มวัยเอกชน จังหวัดนครปรุ้ม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา คือ 1) ควรมี การส่งเสริมและ สนับสนุนให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมวางแผนและแนวทางการจัดการเรียนรู้ ของเด็ก 2) ควรเชิญ วิทยากรและผู้มีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ร่วมวางแผนการจัดการเรียนรู้ ให้กับเด็กปรุ้มวัย

เกียรติขจร ชัยอมฤต (2550 : 137) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามหลักการ จัดการศึกษาปรุ้มวัยของ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมมี การดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการดำเนินงานอยู่ใน ระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการบูรณาการ การเรียนรู้ ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม และด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ของเด็ก เมื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามหลักการจัดการศึกษาปรุ้มวัยของ โรงเรียน เอกชนในจังหวัดมหาสารคาม ของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ทั้งโดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ผู้บริหาร โรงเรียน ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานตาม หลักการจัดการศึกษาปรุ้มวัยของ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดมหาสารคาม มากเป็นอันดับแรก คือเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก จะต้องมีความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เหมาะสมกับวัย และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ปกครองกับ โรงเรียนเป็นประจำ ครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียน ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่อง การสร้างหลักสูตร ควร เหมาะสมกับวัยผู้เรียน สอดคล้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น

อวยชัย เลิศยะโส (2550 : 140-143) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามหลักการ จัดการศึกษาปรุ้มวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามหลักการจัดการศึกษาปรุ้มวัยในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการสร้าง หลักสูตรที่เหมาะสม ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ และด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เมื่อจำแนกตามสถานภาพ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับปฐมวัย และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

สุนัน ชันทะลิตี (2552 : 77-81) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดประสบการณ์ รองลงมาได้แก่ การประเมิน พัฒนาการและสื่อการเรียนรู้ ตามลำดับ การจัดสภาพแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด
2. ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดประสบการณ์ รองลงมาได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมและสื่อการเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประเมินพัฒนาการ
3. หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการจัดประสบการณ์ และด้านการจัดสภาพแวดล้อม ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการประเมินพัฒนาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรนภา อินแก้ว (2553 : 98-102) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย ในด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ การบูรณาการการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก มีสภาพการปฏิบัติงานทั้ง 6 ด้านและในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการในการดำเนินงานการจัดการศึกษาปฐมวัย ในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยความต้องการด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้สูงสุดในระดับมากที่สุด สำหรับความต้องการด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็กอยู่

ในระดับมาก สำหรับแนวทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย พบว่า ควรให้ความสำคัญกับการดำเนินงานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ตามวงจรคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความสำคัญกับการวางแผนการทำงานร่วมกัน การดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนด พร้อมทั้งมีการติดตาม ตรวจสอบประเมินผลทุกกิจกรรม ทุกขั้นตอนของการดำเนินงานและนำผลมาปรับปรุงพัฒนากระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

สุรีย์ อมาตยพงศ์ (2553 : 83-85) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบประจำอำเภอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบประจำอำเภอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนระดับปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบประจำอำเภอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมทรัพย์ สุทธิ (2555 : 102-106) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาปฐมวัย สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัย สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมและรายด้านมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก และด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

2. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัย สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด พบว่า ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม ควรมีการจัดฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ควรเปิดโอกาสให้

ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ควรมีการจัดกิจกรรมการสอนที่หลากหลายเพื่อพัฒนาการที่ครบถ้วนของเด็ก ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ ควรส่งเสริมให้บุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้ ความเข้าใจหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย และมีการจัดฝึกอบรม ความรู้ความสามารถในการผลิตสื่อ/นวัตกรรมของบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็กควรให้มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการจัดประสบการณ์อย่างชัดเจน และมีการแจ้งผลการประเมินการจัดประสบการณ์ให้ผู้ดูแลเด็กทราบ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวเด็ก ควรให้ครอบครัวของเด็กเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นประจำ

3. ข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มการจัดการศึกษาปฐมวัย มีแนวทางการพัฒนาใน 3 ด้าน คือ ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ เด็กควรได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่หลากหลาย และมีการบูรณาการการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญ ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ควรมีการแจ้งให้ฝ่ายต่าง ๆ รวมถึงประชาชนให้รับทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น และด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวเด็ก ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

เสาวณีษ์ พูลลาภ (2555 : 130 – 132) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ และด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ และด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษา เรียงตามลำดับคะแนนค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ 1) สถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์การใช้หลักสูตรเพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหา และอุปสรรคของการใช้หลักสูตร และควรมีการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง 2) ควรมีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินอย่างหลากหลายเพื่อประเมินพัฒนาการ และการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกด้าน และ

3) ควรมีการประเมินพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ รอบด้าน และให้เป็น การประเมินตามสภาพจริง

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เดอลานีย์ (DeLaney. 2000 : 2349 - A) ได้ศึกษาความร่วมมือของผู้ปกครองและ สมาชิกในชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการเรียน การสอนในระดับท้องถิ่น ภายใต้ระบบของ โรงเรียนแห่งรัฐ โดยเน้นการศึกษาทักษะของ ผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีบทบาทในฐานะตัวแทนที่อยู่ในคณะกรรมการ โรงเรียน ที่เป็นไปตาม ระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนความพึงพอใจและไม่พอใจต่อช่องทางในการสื่อสาร ผล การศึกษาพบว่า ความแตกต่างของการวิสัยทัศน์เกี่ยวกับบทบาทในการตัดสินใจของผู้ปกครอง กับการมีวิสัยทัศน์ของนักศึกษามีผลทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างกลุ่มทั้งสองได้ ช่องทางการ สื่อสารระหว่าง โรงเรียนกับผู้ปกครองที่เหมาะสมจะต้องเกี่ยวข้องกับเด็กหรือ สถานการณ์ที่ไม่ ก่อให้เกิดการโต้แย้งระหว่างกัน ได้ เปิด โอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทางอย่างเปิดเผยและ ต่อเนื่องจะเพิ่มให้ผู้ปกครองมีสิทธิ์ในการแสดงความคิดเห็นและลดการเพิกเฉยลงได้ การไม่ ส่งเสริมให้มีการร่วมมืออย่างใกล้ชิดและเปิดเผยจะนำไปสู่การโต้แย้งและประท้วงเกิดขึ้นได้ และเสียงเรียกร้องนักธุรกิจมืออาชีพ มีบทบาทมากกว่าเสียงเรียกร้องจากบุคคลในกลุ่มอื่น ๆ ใน การทำให้ผู้บริหาร โรงเรียนได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

บูฟอร์ด (Buford. 2000 : 904 - A) ได้ทำการวิจัยเมื่อ ค.ศ. 1975 เรื่องทัศนของ ผู้ปกครอง ที่มีต่อการเรียนการสอนระดับอนุบาล ได้ข้อเสนอจากผลการวิจัยพบว่า การสอนชั้น อนุบาลควรเน้นพัฒนาการอารมณ์เป็นลำดับแรก การพัฒนาการทางร่างกายเป็นลำดับถัดมาและ ควรมีกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กมีกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้มากที่สุด จากผลการศึกษางานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จะเห็น ได้ว่าการจัดการศึกษา ระดับ ปฐมวัย นอกจากจะมุ่งให้เด็กมีความพร้อมในอันที่จะเรียน ในระดับประถมศึกษาได้ดี ยังเป็น การศึกษาพื้นฐานที่สำคัญ ที่จะทำให้เด็กมีชีวิตในอนาคตสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ปฐมวัยจะมีผลไปตลอดชีวิต หากเด็กได้รับการ ดูแลที่ดี ได้รับความรักความอบอุ่นจะทำให้เด็ก เป็นคนสดชื่นแจ่มใส มอง โลกในแง่ดี การพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคล และสถาบันหลายฝ่ายตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สิ่งแวดล้อม ตลอดจนองค์กรที่มีหน้าที่ จัดการศึกษาและจัดบริการพื้นฐานให้แก่เด็ก และองค์การบริหารส่วนตำบลยังเข้าใจในสภาพ และแนวทางในการพัฒนาการศึกษาน้อย และยังเห็นว่าการจัดการศึกษามีปัญหาเร่งด่วน เมื่อ

จัดสรรงบประมาณก็จัดให้โดยอ้อม ไม่จัดให้โดยตรง และที่สำคัญบุคลากรมีไม่เพียงพอและขาดประสบการณ์ในการจัดการศึกษา

แบลค (Black, 2001 : 3304 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางสังคมและรูปแบบของการสื่อสารในเด็กก่อนวัยเรียนที่มีความคุ้นเคยและไม่คุ้นเคยกัน ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างของสถานภาพทางสังคมในรูปแบบของการสื่อสารจะมีความสัมพันธ์กับเพศ และสถานภาพของเด็กที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคยกัน เด็กหญิงจะมีสัดส่วนของการพูดคุยต่อเนื่องสูงกว่าเด็กเพศชาย แต่เด็กชายมีสัดส่วนของการพูดคุยแบบไม่ต่อเนื่องสูงกว่าเด็กหญิง

เดลเลย์นี่ (Delaney, 2007 : pp. 24 -28) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน และความคิดเช่นนี้ทำให้เขาประสบความสำเร็จจะทำให้เกิดการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ สาธารณชนให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่และทำให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็งขึ้น แต่ถ้าไม่สามารถทำได้จะส่งผลทำให้สาธารณชนมีความไม่พึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ การศึกษาครั้งนี้ได้เห็นข้อมูล โดยการสังเกตการณ์ประชุมคณะกรรมการ โรงเรียนและสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 6 คน โดยเน้นการสำรวจความต้องการและความปรารถนาของผู้ปกครองที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า เมื่อใดที่ผู้ปกครองนักเรียนเลือกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน จะทำให้พวกเขาเข้าร่วมด้วยความพึงพอใจหรือเต็มใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ถ้าผู้นำทางการศึกษาไม่ยอมรับหรือไม่รับรู้ เพียงกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต้องทำให้โรงเรียนเกิดความแตกแยกไปจากสาธารณชน ซึ่งจะส่งผลให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของสาธารณชนลดน้อยลงไปได้

บริตติงแฮม (Brittingham, 2009 : pp. 1406 - A) ได้ทำการศึกษาลักษณะการเปรียบเทียบความร่วมมือที่ประสบผลสำเร็จระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนของโรงเรียนแห่งหนึ่งในมลรัฐวิสคอนซิน ซึ่งโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามเป้าหมายข้อที่ 8 ของการศึกษาแห่งชาติได้ระบุว่า “ทุกโรงเรียนจะต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับครอบครัวในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามในด้านสังคม อารมณ์ และวิชาการ” โรงเรียนดังกล่าวมีความเชื่อว่า คุณภาพการสอนจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยครูจะต้องมีการสื่อสารเป็นประจำให้ผู้ปกครองทราบว่า โรงเรียนได้สอนอะไรให้กับลูกหลานของเขา สอนอย่างไร และผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนอย่างไร ลักษณะสำคัญที่โรงเรียนแห่งนี้ได้ปฏิบัติก็คือยึดหลักภาวะผู้นำ ความร่วมมือในการสื่อสาร โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาสภาพต่าง ๆ ในการจัด

การศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน และครอบครัว สิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือดังกล่าวจะต้องเกิดขึ้นภายใต้บรรยากาศความร่วมมือที่เน้นการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการร่วมกัน และมีการสื่อสารระหว่างกันอย่างตรงไปตรงมา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กที่มีอายุ 3 – 5 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ร่างกายและสมองกำลังเจริญเติบโต เด็กควรได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเข้าใจใส่ใจจากครูผู้สอน ผู้ปกครองและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็กในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยโรงเรียนจะต้องจัดการศึกษาให้ครอบคลุมตามจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยต้องยึดปรัชญา แนวคิด และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ กิจกรรมการเรียน การสอนสำหรับครู เพื่อให้การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพ ของนักเรียนอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา